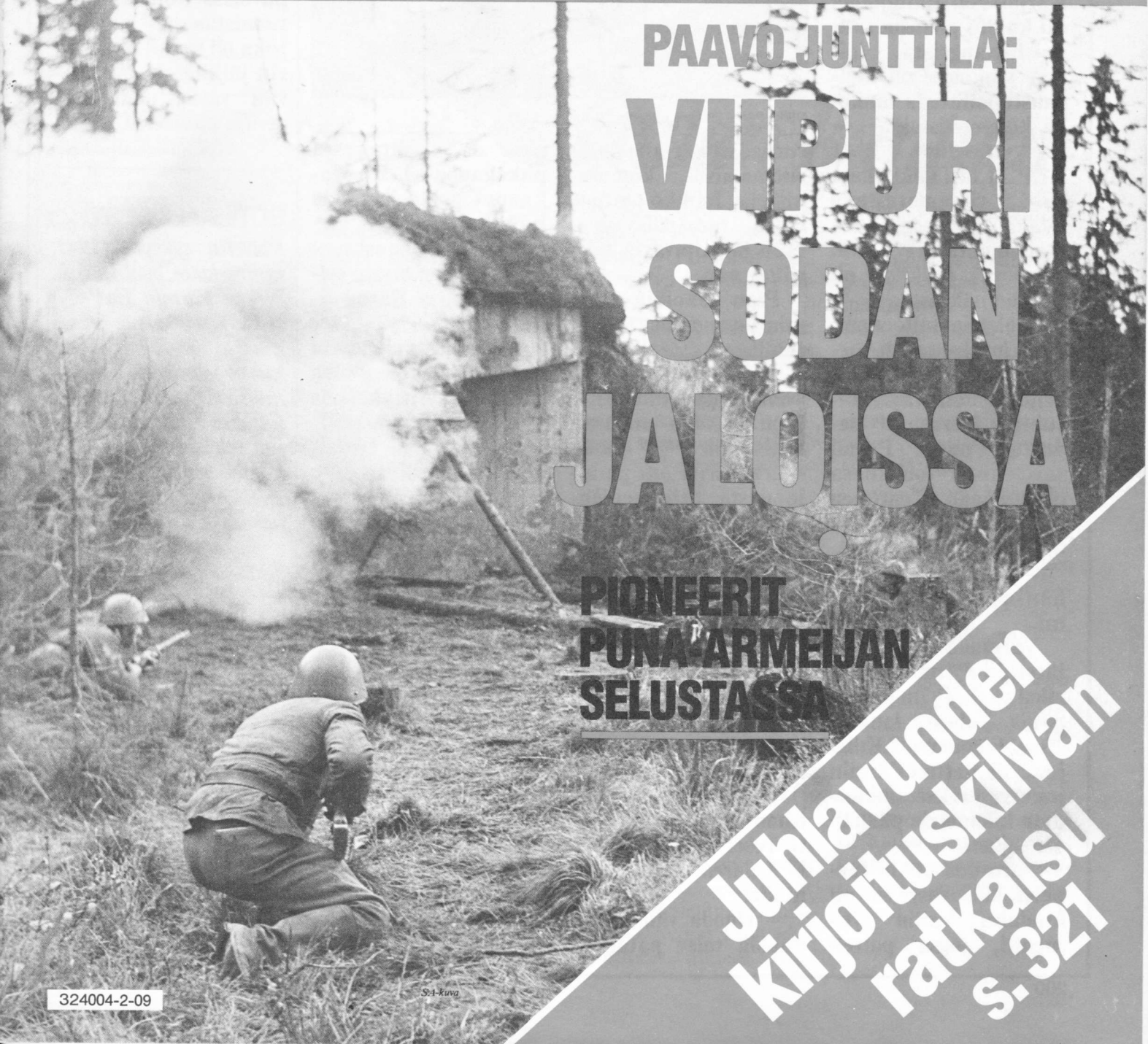

KANSA TAISTELI

N:o 9 1982
9,20 mk sis.lvv.

ERIKOISHINTAAN
VAIN 6,00 MK

-miehet kertovat

PAAVO JUNTILA:

VIIPURI SODAN JALOISSA

PIONEERIT
PUNA-ARMEIJAN
SELUSTASSA

Juhlavuoden
kirjoituskilvan
ratkaisu
s. 321

324004-2-09

S-1-Kuva

Persoonallisuuksia

UNOHTUMATON NIKKE PÄRMI

Pärmi oli jatkosodan hyökkäysvaiheen aikana Erillisen Pataljonan 21:n komentajana Itä-Karjalassa. Pataljoona oli koottu pääosin rangaistusvangeista, joiden joukossa oli runsaasti poliittisia vankeja, kommunisteja.

Syyskesällä 1941 Er.P 21 otti Olkkoilasassa rintamavastuun Matti Nevasaaren komentamalta JP 7:ltä. Saapuva joukko oli synkän näköistä.

Jääkäripataljoonan taisteluvahvuus oli varsin pieni, Pärmin pataljoona oli täysivahvuinen. Nevasaari tiedusteli, miten Pärmi saisi koko joukkonsa mahtumaan entiseen JP 7:n etulinjaan – tulisi ehdasta.

– Duoda – sielläpä hän oppivat, totesi Pärmi.

Varmuuden vuoksi jätettiin Pärmin reserviksi yksi JP 7:n komppania. Tehtävä lankesi Eero Eräsaaren 2.K:lle, joka sijoitettiin Pärmin joukon taakse muutamien kilometrien päähän etulinjasta.

Varovuus olikin tarpeen, sillä vastassa oli kuuluisa Vallin rykmentti, jossa palveli

Nikke Pärmi jääkärikapteenin "limaskeissaan"

runsaasti karjalaisia ja suomalaisia kommunisteja. Joukko oli tunnettu rämäpäisyydestään ja taitavasta taktikastaan.

Pian alkoikin Pärmin suunnalla tapahtua.

Heti ensimmäisenä yönä vanja aloitti Er.P 21:n aseisiin ankaran tykistötulen, jonka seurauksena osa pataljoonasta jätti asemansa ja pakeni taaksepäin. Yli 80 miehen joukko – kommunisteja suoraan Tammisaa-resta – hiippaili läpi linjojen vanjan puolelle. Vallitsi siis täysi sekasorto, jota vihollinen käytti hyväkseen hyökkäämällä pataljoonan aseisiin.

Hulinan ollessa pahimmillaan Pärmi soitti reservinään olevalle Eräsaaren komppanialle:

– Duoda vänrikki – dääldä tulee pataljoon-

nani osia osittaisessa pakokauhussa. Koetta-kaapas pidädellä niitä juoksijoita!

Eräsaari vastasi tehtävän tulleen täysin selväksi, mutta Pärmi lisäsi vielä:

– Duoda – sieltä voitulla ryssiäkin niiden perässä – yritäkääpäs pidätellä niitä kanssa!

Eräsaari pani tynkäkomppaniansa aseisiin murhanmestassa syysyössä, mutta ei tavanut enempää Pärmin kuin Puna-armeijan kaan miehiä – ääntä ja meteliä kyllä kuului.

Aamun valjettua sai isällinen ja rauhallinen Pärmi porukkansa rauhoittumaan. Kävi ilmi, että vanjojen yöllinen hyökkäys oli tuhonnut muutamia teltoja ja ajoneuvoja, minkä lisäksi sotasaaliina oli menetetty kenttäkeittiö. Asemat olivat nyt jo kuitenkin Pärmin hallussa.

Pataljoona otettiin pois asemista, jäljelle jäneet kommunistit palautettiin vankiloihin ja joukko organisoitiin uudelleen. Vielä viikkoja myöhemmin alueella liikkui kuitenkin partioita, joiden oppaina toimivat mainittuna yönä vihollisen puolelle loikanneet linnan kunnit kysellen komento- paikkoja ja muuta tärkeää. Kun veikot olivat suomalaisissa sotilaspuvuissa, voitiin heidät tunnistaa vain tukasta, joka oli vankilan parturin jäljiltä ehtinyt kasvaa vasta muutaman sentin pituiseksi.

Jukka Jalkanen, Rautalampi

SOTILAALLISESTI

Palvelin syksyllä 1941, marraskuun puolivälissä, Nikke Pärmin Er.P 21:ssä eri tehtävissä, muun muassa Jääkärijoukkueen johtajana. Ensimmäisenä aamuna menin jollekin asialle komentajan teltaan ja tervehdin kohteliaasti:

– Hyvää huomenta, herra majuri!

– Kuulkaas vänrikki! Jättäkääpäs pois tuollaiset siviilitavat! Ensimmäisenä tänä aamu ei näytä kovinkaan hääviltä ja toisekseen ei sotaväessä ole syytä juuri toivotella sitä eikä tätä. Pitäkää tämä mielessä tai minä saatan olla hyvinkin paha mies!

Näin komentaja.

Se oli kyllä varmasti viimeinen hänelle tarjottu huomentoivotus.

Unto Hänninen, Hattula

JULKAISIJA:
Sotamuistoyhdistys ry.

TOIMITUSNEUVOSTO
Puheenjohtaja L. Harvila, ev evp
N. Riuttala, ev evp, E. Pakkala, komdri evp
S. Alapuro, evl evp, E. Eräsaari, ev evp

PÄÄTOIMITTAJA: E. Eräsaari, ev evp.

TOIMITUS
Töölönkatu 35 B, 00260 Helsinki 26,
puh. 44 62 42 kello 10—14.

YLEISSIHTEERI JA
TALOUDENHOITAJA
Tellervo Kaiponen

TAITTO: Tesma Hellström

TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET:
Postilokero 20, 00211 Helsinki 21
Puh. (90-) 616 4833 tai vaihde (90-) 61 641
postisiirtotili 7259-1

ILMOITUSKONTTORI:
Annankatu 29 A, 00100 Hiki 10,
puh. vaihde 61 641, ohivaihtina 6164...
Postisiirtotili 7259-1

VUODESSA 12 NUMEROA

TILAUSHINTA
12 kk 109,—
Nyt kaikkiin Pohjoismaihin
ilman postituskustannuksia.
Muhin maihin: hintatiedot
tilaajapalvelu: ta.

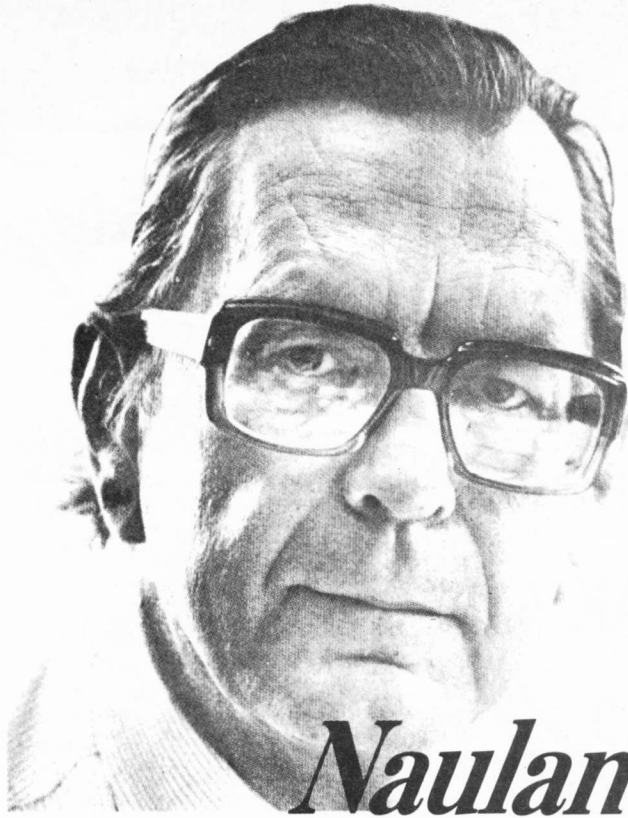
SANAC.MAPAINO 1982

ISSN 0451-3371

N:o 9

TÄSSÄ NUMEROSSA

- 292 VIIPURI ELI
JATKOSODAN
POLTTOPISTEESSÄ
- 296 RAIVASIMME
PUNA-ARMEIJAN
SELUSTAA
- 300 PURETTIIN
PIIKKILANGAT
VUOKSELTA
- 302 ELÄMÄN JA KUOLEMAN
RAJAVIIVALLA
- 304 SYÖKSYEN YLI
VIIPURINLAHDEN
- 306 HIRMUMYRSKY
PORLAMMELLA
- 312 VALLILAN RYKMENTTI
TAISTELEEE
- 316 EI OLE MONTA
HÄNEN MITTAISTAAN
MIESTÄ
- 318 KOTIRINTAMA
KESTI
- 320 KIRJOITUSKILPAILUN
TULOKSET
- 290 NIKKE PÄRMI,
PERSOONALLISUUS

Naulan kantaan

MAX JAKOBSON, persoonallisuus, joka ei esitelyjä kaipaa, kirjoittaa Kanava-lehdessä ilmentyneessä artikkelissaan "Sota vai rauha?" rauhan olemuksesta muun muassa näin:

"Tiedämme, ettei ole tarvis pelätä miltään taholta hyökkäystä Suomeen meidän omien asiointemme takia; turvallisuutemme voi tulla uhanalaiseksi vain yleisen eurooppalaisen selkkauksen yhteydessä. Siksi suomalaiset voivat pitää itsestään selvänä, että rauhan säilyttäminen Euroopassa on tavoite, jonka edessä kaiken muun tulee väistyä. Ulkopoliittikkamme rauhantahtoisuus on täten lujasti ankuroitu kansalliseen etuun, idealismi ja realipolitiikka voivat harvinaisella tavalla yhdistyä suomalaisten toiminnassa rauhan hyväksi. Mitään erityistä siviilirohkeutta ei tarvita tämän

päivän Suomessa niiltä, jotka marssivat ydinasettoman Pohjolan tai yleensä vain rauhan puolesta.

Kaikki kansakunnat eivät ole yhtä onnellisessa asemassa. Samaan aikaan kun me täällä osoitamme mieltämme ydinaseita vastaan, joita ei ole käytetty kertaakaan vuoden 1945 jälkeen, käydään kaiken aikaa sotia ns. tavanomaisin asein Aasiassa, Afrikassa ja latinalaisessa Amerikassa. Useilla valtioilla on aihetta pelätä, että elleivät ne aseistaudu riittävän tehokkaasti, niitä vastaan voidaan hyökätä. Monet kansat elävät tilassa, jota ne pitävät siinä määrin epäoikeudenmukaisena, että ne ovat valmiit tarttumaan aseisiin sortajaan vastaan. Eräissä maissa ihmisoikeuksien loukkaukset saattavat tulla niin sietämättömiksi, että niiden kohteeksi joutuneet ihmiset ovat

valmiit tervehtimään so-
taa vapauttajanaan.

Rauhan säilyttämisen tavoite saattaa näin joutua käytännön tasolla ristiriitaan muiden arvojen kanssa: sellaisia ovat oikeudenmukaisuus, kansallinen itsemääräämisoikeus tai ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Historia tarjoaa tästä lukuisia esimerkkejä. Ne, jotka 1930-luvun Euroopassa asettivat rauhan säilyttämisen kaiken muun edelle, olivat itse asiassa valmiit alistumaan elämään Hitlerin ehdoilla.

Siksi pelkkä sana rauha ei riitä kuvaamaan todellisen rauhanpolitiikan päämääriä. Tavoitteena tulee olla sellaisen kansainvälisen järjestyksen luominen, jonka puitteissa kaikki kansat voivat tuntea olonsa turvalliseksi ja elää vapaina ja itenäisinä."

PPAAVO JUNTILLA

Kenraaliluutnantti Paavo Junttila, 64, on syventynyt koulukaupunkinsa jatkosodan aikaiseen historiaan ja pitänyt sitä koskevan mielenkiintoisen esitelmän, jonka hän on ystävällisesti luovuttanut lehtemme käytettäväksi. Julkaisemme sen hiukan lyhennettynä ja toimituksen väliotsikoin varustettuna.

VIIPURI

eli jatkosodan
polttopisteessä

VANHAN VIIPURIN vaiheet jatkosodan jaloissa voidaan ajallisesti jakaa kolmeen jaksoon: kaupungin vapauttamiseen, elämänmuotoon asemasodan aikana vuosina 1942—1944 sekä Viipurin menetykseen. Luultavasti vain mukana eläneet voivat tajuta, miten valtava määrä inhimillisen elämän kaikkia vivahhteita — suurimmista iloista ja toiveista äärimmäisiin kärsimyksiin ja pettymyksiin — on liittynyt noihin vaiheisiin ja Viipurin kohtaloihin vuosina 1941—1944.

VALMIINA SOTAAN VIIPURIN SUUNNALLA

Karjalan kannakselle oli sota-toimia varten kesäkuun 1941 loppupuolella vähin erin keskitetty kaksi armeijakuntaa, joista IV AK vastasi Viipurin suunnasta ja II AK Saimaan kaakkoispuolisesta alueesta. Välirojana oli Vuoksi. Divisioonien vahvuus oli 10 000—13 000 miestä, joten armeijakunnan vahvuus oli pyöreästi 40 000—50 000 miestä. Iskuvoimaan vaikutti tietenkin ratkaisevasti muun ohessa kenttätykistön ja ilmavoimien sekä erikoiskaluston määrä. Yleisesti ottaen Suomella oli Viipurin suunnalla neuvostojoukkoihin nähden noin puolitoistakertainen yli-voima.

IV Armeijakunnan komentajana toimi Saksan jääkäri, kenraaliluutnantti *Lennart Oesch* ja esikuntapäällikkönä eversti *Valo Nihtilä*. Kenraali Oesch oli syntynyt Kannaksen Pyhäjärvellä ja käynyt koulua Viipurissa. Hän oli eräs Suomen armeijan ansioituneimmista suurten joukkojen johtajista, erittäin perusteellinen ja tunnollinen. Niinpä hän eläytyi Viipurin valtausoperaation suunnitteluun ja toteuttamiseen niin syvällisesti ja tunnepitoisesti, että sai elokuun lopulla jännityksestä korkean kuumeen ja joutui viideksi päiväksi sairaalaan kesken kiivaimpia taisteluita. Vasemmalla olevan II AK:n komentaja kenraaliluutnantti *Taavetti Laatikainen* määrättiin näin ollen johtamaan myös IV Armeijakuntaa. Nimitys jäi muodolliseksi, sillä kenraali Oeschin poissaollessa armeijakunnan operaatio-

ta johti eversti Nihtilä, joka oli eräs ammatillisesti pätevimmistä upseereistamme ja ihmisenäkin suurenmoinen persoonallisuus. Viipurin valtauksen suunnittelu ja toteutus oli korkeimman sotilasjohdon kannalta hyvissä käsissä.

PUOLUSTUS- ASENTEESTA ISKUUN

Päämajan yleisen suunnitelman mukaisesti IV AK:n oli siirryttävä hyökkäykseen, kun II AK olisi edennyt niinsanotulle Pikku-Vuoksen linjalle ja Antrean—Vuosalmen alueet olisivat omien hallussa.

Laatikaisen II AK oli valmistellut hyökkäystään Itä-Kannaksella koko heinäkuun. Operaatio alkoi kuukauden viimeisenä päivänä. Kolme viikkoa myöhemmin oli tilanne Itä-Kannaksella kehittynyt ylipäällikön toivomalla tavalla ja IV AK sai käskyn liittymisestä hyökkäykseen 22.8. Kun kuitenkin todettiin, että vihollinen oli alkanut irtautua etummaisista asemistaan, sai armeijakunta luvan siirtyä hyökkäykseen heti eli jo 21.8.

Vähäisenä yksityiskohtana tulkoon mainituksi, että itse palvelin joukossa, jonka tehtävänä oli puolustaa Nuijamaata. Koko heinäkuun ajan käytiin tällä alueella täyttä sotaa: tykistö ampui puolien ja toisin ja paikallisia hyökkäyksiä suoritettiin tiheään.

Hyökkäys Viipuria kohti eteni ensimmäisen vuorokauden aikana keskimäärin kymmenen kilometriä. Koko operaation päämääränä oli neuvostojoukkojen saartaminen Länsi-Kannakselle ja siten täydellisen voiton saavuttaminen Viipurin suunnalla. Tämän operaatioidean mukaisesti IV Armeijakunnan johto pyrki suuntaamaan vasemman siiven joukkoja Muolaanjärven — Kaukjärven — Kuolemajärven kannaksille. Siten katkaistaisiin Viipurista kaakkoon johtavat tieyhteydet ja saarrettaisiin neuvostojoukot Viipurin suuralueella.

VIIPURI VETI PUOLENSA

Suunnitelma onnistui vain osaksi. Näätälän-Lyykylän alu-

eella hyökkäävät joukkomme suuntautuivat liian paljon Viipuria kohti eikä niitä saatu toimimaan armeijakunnan johdon haluamalla tavalla, toisin sanoen kääntymään etelään. Niiden etummaisimmat osat olivat tällöin jo kahdeksan kilometrin päässä kaupungin rajasta. Viipuri veti komentajia puoleensa.

IV AK:n johto piti kuitenkin kiinni alkuperäisestä ajatuksesta eikä hyväksynyt joukkojen ehdotuksia hyökätä idästä suoraan kaupunkiin. Viipurista etelään ja kaakkoon suuntautuville tieyhteyksille suunnattiin jatkuvasti uusia joukkoja tavoitteena nyt Uusikirkko.

Neuvostojoukkojen tarkoitus oli tässä vaiheessa pitää Viipurin

länsi- ja pohjoispuoliset alueet siten, että puolustusasemat kaartuisivat 10—15 kilometrin etäisyydellä kaupungista. Samalla oli tarkoituksena voimakkaalla vastahyökkäyksellä lyödä suomalaiset Vuoksen toiselle puolelle Antrean—Vuosalmen välisellä alueella. Aloite oli kuitenkin suomalaisilla eikä neuvostojoukoille jäänyt riittävästi valmistelu-aikaa suunnitelmiansa toteuttamiseen — ne joutuivat usein toimimaan pakotilanteissa. Joka tapauksessa Puna-armeija onnistui suuntaamaan voimakkaan iskun

Kaupunginjohtaja Tuurna tähyttää Viipuriin Keihäsniemestä — mitä lie-nee kaupungista jäljellä...?

VIIPURI...

Näätälän-Lyykylän suunnasta Viipuriin pyrkivien suomalaisten joukkojen kärkeen ja kylkeen. Näin armeijajunkann johdon suunnitelmista poikenneet ja Viipuria kohti kääntyneet joukot joutuivat torjumaan vihollisen rajun hyökkäyksen erittäin tärkeällä alueella. Siten ne — virheellisestä suuntautumisestaan huolimatta — saattoivat vaikuttaa merkittävästi IV AK:n kokonaishyökkäyksen myönteiseen kehittymiseen.

ROHKEA ISKU

Suomalaisten saartorengas lähestyi jo Viipuria 23.8. Etelään suuntautuvat tieyhteydet olivat kuitenkin edelleen neuvostojoukkojen käytettävissä.

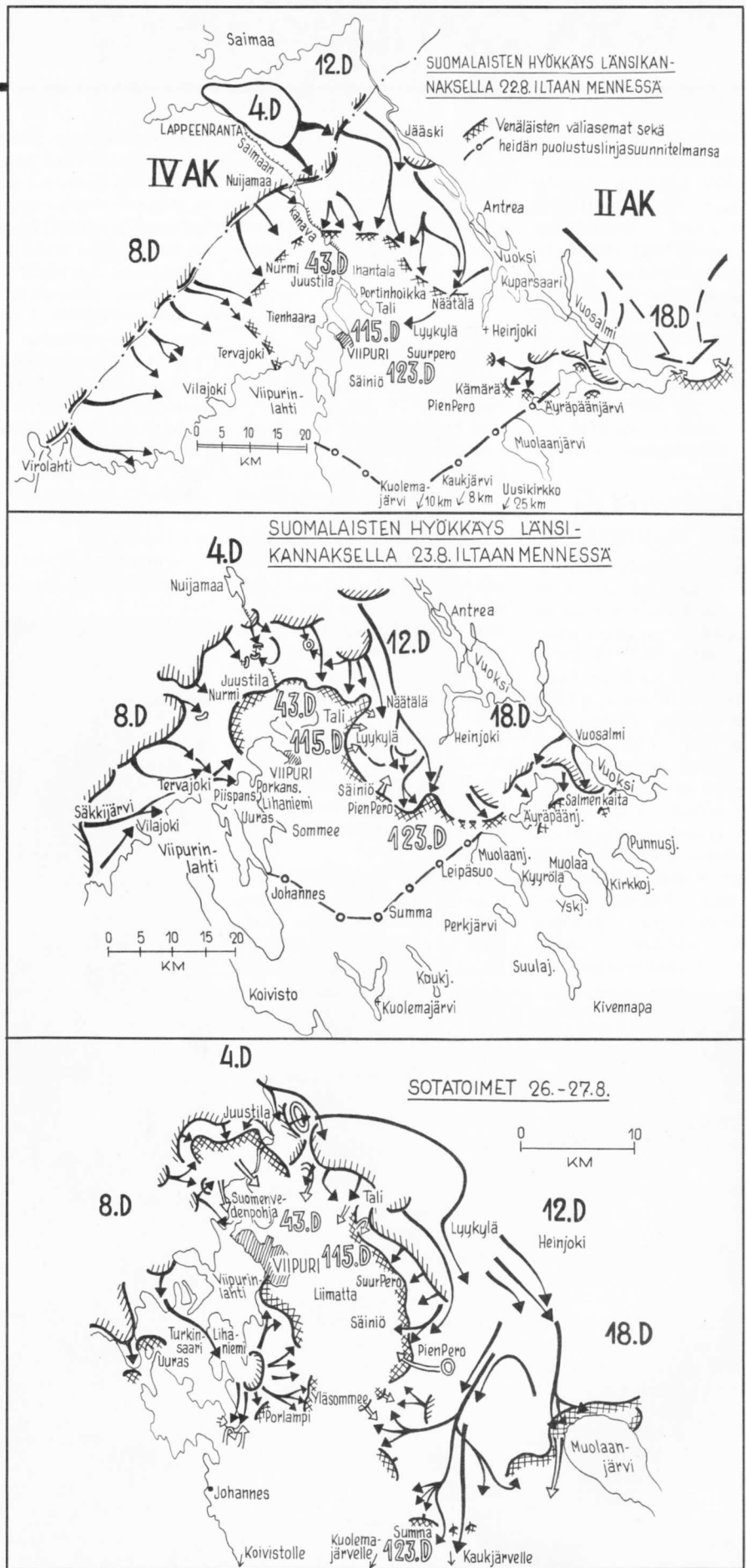
Viipurinlahden suunnalla joukkomme olivat saavuttaneet Suomenlahden rannan Tervajoen ja Vilajoen alueilla. Tähän oli IV AK:n johto varautunut käskemällä 8.Divisioonan valmistautua hyökkäämään Viipurinlahden yli. Kun tiedustelumme oli todennut, että Piispansaassa, Porkansaassa ja Lihaniemen länsirannalla ei ollut vihollismiehitystä, valittiin ylimenosuunnaksi Lihaniemi.

Ennen sotia pidettiin Viipurinlahtea jonkinlaisena rauhoitettuna sivustasuojana, jota ei käytettäisi sotatoimiin. Venäläiset eivät talvisodassa kuitenkaan kunnioittaneet tuota arviointia, vaan etenivät lahden yli vahvoin voimin. Nyt oli suomalaisten vuoro käyttää Viipurinlahtea etenemistienä.

Silloisissa oloissa oli 8.Divisioonan ylimenohyökkäys huomattava sotatapahtuma. Lyhyellä valmisteluajalla ja puutteellisin välinein joukkomme ylittivät lahden hyökkäystään pysäyttämättä ja jatkoivat mairinnousun jälkeen häikäilemättä vihollisen voimistuvasta vastarinnasta huolimatta. Osa joukoista suunnattiin Viipurinlahden itärannalle Uuraan kautta.

RATKAISU

Viipurin tilanteen kannalta keskeisiä päiviä olivat nyt 24. ja 25. elokuuta, jolloin venäläiset suuntasivat kaikki irti saatavat voimansa rajuihin vastahyökkäyksiin. Paikoin joukkojemme eteneminen pysähtyi, mutta

kokonaisaloite pysyi edelleen suomalaisilla.

Elokuun 27. päivänä, jolloin IV AK:n hyökkäys oli kestänyt viikon, alkoivat operaatiot Länsi-Kannaksella huipentua ratkaisuun. Venäläisten puolustus horjui Viipurin ympäristössä ja neuvostojoukot olivat selvästi joutuneet saarrostuhan alaisiksi. Viipurista etelään ja kaakkoon johtavat rauta- ja maantiettyhdet olivat tässä vaiheessa katkenneet, jolloin neuvostojoukot olivat menettäneet Leningradin suuntaan nojautuvat huoltomahdollisuutensa.

Viipurissa oleva venäläinen sotilasjohto arvioikin kaupungin kohtalon hetken nyt olevan käsissä ja antoi 27.8. joukoilleen käskyn radiomiinosten ja räjähdyspanosten asettamisesta kaupunkiin. Seuraavana päivänä esikunta päätti luopua Viipurin puolustuksesta ja antoi käskyn murtautumisesta kaikin voimin Koiviston-Kaukjärven maanteille sekä alueella oleville metsä- ja viljelysteille suuntana Leningrad.

Käskyn seurauksena alkoi Viipurin suunnalta tunkeutua pääteiden välimaastoon erilaisia osastoja ja muodostelmia, jotka liikkuiivat paanomaisesti etelään. Venäläinen historiankirjoittaja kuvaa tätä vaihetta nimittämällä sitä ”järjestymättömäksi perääntymiseksi”.

Puna-armeijan ylijohdosta oli aivan ilmeisesti aliarvioinut suomalaisten hyökkäysvoiman. Neuvostojoukot olivat pysyneet liian kauan Viipurin alueella. Viipuri pidätti nyt venäläisiä aivan samoin kuin se oli vetänyt suomalaisia puoleensa.

SOTIEMME MAHTAVIN MOTTI

Elokuun 28. päivän kuluessa alkoi kaupungin alueelta kuulua räjähdyskokoja ja näkyä tulipaloja. Neuvostojoukot olivat lähdyssä. Seuraavana päivänä iltpäivällä partiomme etenivät Sorvalin kautta kaupunkiin, joka todettiin tyhjäksi. Kello 17.35 kohosi Suomen lippu Viipurinlinnan torniin. Näkyvät kaupungissa olivat ankeat — kaikkialla vain tuhoa, tyhjiyttä ja autiutta.

Suomalaiset etenevät Viipuriin Papulan kasarmien raunioiden kohdalla

Viipuriin tunkeutuneiden joukkojen alkaessa järjestäytyä paraatia varten taisteltiin Peron-Säiniön-Sommeen alueella kiihkaasti. Neuvostojoukkojen osittain sekava vetäytyminen johti kasaantumiseen Yläsommeen-Portlammin kylän alueelle. Sinne keskittyivät myös saartavien joukkojemme toimenpiteet.

Syyskuun 1. päivänä sulkeutui saartorengas Portlammin kylän eteläpuolella. Saartorengas sisäpuolelle jääneiden neuvostojoukkojen vastarinta murtui ja antautuminen alkoi

suurina ryhminä.

Suomalaiset olivat saavuttaneet jatkosodan suurimman voittonsa. Kaatuneita neuvostotoureita haudattiin noin 7 000 ja vankeja koottiin noin 10 000, joukossa yksi divisioona komentanut kenraali. Sotasaaliina saatiin mm. 300 tykkiä, 700 moottoriajoneuvoa ja 4 500 hevosta.

Suomalaiset joukot jatkoivat välittömästi hyökkäystä kohti vanhaa valtakunnan rajaa. Vastarinta oli vähäistä. Viipuri jäi selustaan.

IV Armeijakunnan komentaja kenraaliluutnantti Oesch puhuu paraatijoukoille

Kaupunginjohtaja Tuurna kiittää Viipurin vapauttajia

”RIEMUN SUURI SOITTO”

Tieto kaupungin valtaukselta levisi nopeasti ympäri valtakuntaa ja lämmitti jokaisen suomalaisen sydäntä. Viipurissa pidettiin 31.8. vaikuttava paraati ja

Valtausparaatin ohimarssi 31. 8. 1941

kaupunginjohtaja kapteeni Aarno Tuurna kiitti lämpimän sanoin IV Armeijakunnan komentajaa kenraali Oeschia.

Kaupungin valtauksen merkitys oli valtakunnallisestikin erittäin huomattava: se nosti voimakkaasti kansalaisten mielialoja ankean sodan keskellä.

Ylipäällikkö lähetti kaupungin valtauspäivänä tasavallan presidentille ilmoituksen:

”Kunnioittaen ilmoitan, että joukkomme ovat tunkeutuneet Viipuriin. Siniristilippu liehuu jälleen vanhan linnan tornissa todisteena sotilaittemme sankariteoista ja symbolina kansamme sisäisestä voimasta ja uhri mielestä.”

Presidentti Rydin kiitos Mannerheimille alkoi näin:

”Sanomanne, että siniristilippu jälleen liehuu Viipurin vanhan linnan tornissa, täyttää jokaisen suomalaisen sydämen rajattomalla ilolla.”

Kaupungin vapautukseen liittyi myös muita ilon ilmauksia. Niinpä Viipurin tuomiokirkkoseurakunta piti Helsingissä kiitosjumalanpalveluksen, päätettiin painattaa Viipurin linnaa kuvaava juhlapostimerkki ja lakkautettiin komitea, jonka tehtävänä oli ollut etsiä Viipurille uutta sijoituspaikkaa. Saksan sodanjohto antoi erikoistiedonannon ja Hitler myönsi Mannerheimille rautaristin ritariiristin.

JATKUU SEUR. NO:SSA

Raivasimme Puna-armeijan selustaa

EERO YRJÖNEN

liikennekaluston ja -laitteiden hävitystä ja muuta sellaista. Strategisia rakennuksia tuhoettiin.

Valmisteluja vaativiin hävitystöihin varauduttiin tietysti edeltäpäin viimeisinä vetäytyvien pioneerien tuhotessa kohteen. Tienkatkaisut ja vastavanlaiset toimet suoritettiin useassa tapauksessa ilman ennakkovalmisteluja.

Miinoituksiin käytettiin vetäytymisvaiheessa tuhansittain panssari- ja jalkaväkimiinoja: putki-, laatikko-, rasia- ja pommimiinoja. Asemasotavaiheen miinoitukset tehtiin ohje-

JATKOSODAN päättymisen jälkeisiin erikoistoiimiin kuului lähes täysin yleisen tietoisuuden ulkopuolelle jäänyt pioneereille määrätty tehtävä palata takaisin viholliselle luovutetulle alueelle purkamaan aselevyväkseen rintamalinjoilta miinoitukset ja muut sulutukset sekä piikkilankaestelinjat. Kokonaiskuvan saaminen tästä toiminnasta edellyttää laajajako selvitystä taustatekijöistä vetäytymisvaiheesta lähtien.

VETÄYTYMINEN SYVÄRILTÄ

Kesään 1944 tultaessa oli joukkojemme ryhmitys Syvärillä sellainen, että lähinnä Laatokkaa olevan lohkon puolustamisesta vastasi 15.Pr. Siitä ylävirtaan olevaa aluetta, johon kuuluivat mm. Lotinanpellon ja Syvärin Voimalaitoksen lohkot, puolusti 5.D koko asemasotavaiheen ajan. Siitä itään olevan lohkon puolustusvastuu oli siirtynyt 8.D:lle ja tästä Ääniseen asti ulottuvan lohkon 7.D:lle. Kaksi ensiksi mainittua yhtymää muodostivat VI AK:n pääjoukot kahden viimeksimainitun oltua suoraan Aunuksen Ryhmän komentajan alaisia.

Aunuksen kannaksen länsiosan pioneerijoukot koostuivat seuraavista yksiköistä: VI AK:aan kuuluva, suoraan IV AKE:n alainen Pion.P 11, 5.D:aan kuuluva Pion.P 21, 8.D:aan kuuluva Pion.P 22 sekä Pion.K/15.Pr. ynnä erikoisyksiköt.

Venäläisten suurhyökkäyksen alettua Aunuksen kannaksella 21.6.44 alkoi joukkojemme järjestelmällinen vetäytymisvaihe. Pelkistettynä voidaan vetäytymisen sanoa tapahtuneen siten, että 15.Pr. ja 5.D vetäytyi-

Pioneerien sota ei syksyllä 1944 päätynyt samaan aikaan kuin muiden. Heidät määrättiin Puna-armeijan puolelle raivaamaan miinoitteita ja purkamaan piikkilankaesteitä.

Työ oli vaarallista, koska vetäytymisvaiheen miinoitteet oli tehty nopeasti eikä niistä ollut kunnollisia tietoja.

Erehdyksiä ei kuitenkaan saanut satua.

Mukana ollut pioneeriupseeri kertoo.

vät lähinnä Laatokkaa viivytämismvastuun vaihdellessa niiden kesken. 8.D, joka 8.7. alistettiin VI AK:lle, vetäytyi näiden itäpuolella.

Harvan tieverkoston vuoksi yhtymien oli käytettävä osittain samoja teitä, mitä tarvetta lisäsi entisestään venäläisten suorittama maihinnousu suomalaisten selustaan Tuuloksen ja Viteleen väliselle rannikolle. Se katkaisi lähinnä rannikkoa kulkevan päämaantien ja rautatien.

Pioneerijoukkojen päätehtävät vetäytymisen yhteydessä olivat hävitystyöt ja miinoitukset. Yllämainitut pioneeriyksiköt tuhosivat mm. 281 maantiesiltaa, joista 8 oli pituudeltaan yli 100 metriä, 102 rautatiesiltaa kolmen ollessa yli 100-metrisiä, 9 polkusiltaa ja 205 rumpua. Lisäksi ne suorittivat 172 muuta tienkatkaisua,

Pion.P 21:n upseereja jatkosodan aikana

säännön mukaisesti merkittyinä, koska niitä saatettiin ehkä joutua purkamaan, tekemään niihin kulkuaukkoja, korjaamaan räjähdysten vaurioittamina jne.

Vetäytymisvaiheen miinakenttiä tehtäessä ei näitä näkökohtia huomioitu, päinvastoin ne oli pyrittävä saamaan mahdollisimman vaikeasti purettaviksi.

AK:n reserviksi.

Tämä puolustuslinja oli käsitetty pitämään. Sitä vastaan kohdistui armottoman kova vihollispainostus, joka saavutti huippunsa Nietjärven alueella. Näissä taisteluissa tuhoutui kaksi vihollisrykmenttiä käytännöllisesti katsoen kokonaan. Puolustustaistelun onnistumiseen vaikutti merkittävällä ta-

U-asemaan siirtyessään pataljoona otti vastaan Pion.P 11:lta ja Pion.P 22:lta näiden jo aikaisemmin tekemät miinoitukset. Tämä tapahtui ajan niukkuuden vuoksi ilman seikkaperäisiä selvityksiä ja osittain ilman miinaselostuksia näytämällä maastossa vain kentän kulku. Aikaa myöten tehtiin Pion.P 21:n toimesta näistä miinoitusselostuk-

merkittiin välittömästi pataljoonan esikunnassa hoidettavaan laajaan asiakirjamateriaaliin, joka täytyi pyrkiä pitämään ajan tasalla. Täältä annettiin kirjalliset sulutustiedot muiden joukko-osastojen tarpeisiin. Niitä täydennettiin maastossa tapahtuvalla selvitteillä.

Käytettyjä miinamääriä selvittää allaoleva taulukko kesä–heinäkuun 1944 ajalta Pion.P 21:n osalta:

	Panssari-	Putki-	Laatikko-	Rasia-	Pommi-
Kesäkuu	3200	2700	1500	2050	400
Heinäkuu	2800	4200	4900	1250	550

Kulkuaukkojen jättäminen ja merkitseminen oli laajoissa miinakentissä välttämätöntä näitä kenttiä valvoneiden pioneerien poistaessa merkinnät ohjattuaan omien joukkojen viimeiset miehet kenttien lävitse.

TAISTELUT U-LINJALLA

Heinäkuun 10. päivään mennessä olivat vetäytyvät joukot asettuneet aseisiin varustetulle U-linjalle. Taisteluhautojen ja -pesäkkeiden ohella varustuksiin kuuluivat myös vahvat piikkilankaestelinjat ja miinoitukset, joita viimeksimainittuja tehtiin osittain jo ennen taistelutoimien alkua.

Joukot ryhmittivät puolustukseen siten, että 5.D:n alue tuli ulottumaan Laatokasta Lemetin tien pohjoispuolelle käsittäen Nietjärven ja Lemetin lohkot. 8.D asettui vasemmalle puolelle sen lohkon ulottuessa Uuksujärveen asti. 5.D:n oikealle puolelle Laatokan rannikkolohkoa puolustamaan asettui IV AK:lle alistettu IV/RTR 13. 15.Pr. asettui 5.D:n taakse IV

Kirjoittajan joukkueen miehiä korsunsa edustalla 1942

valla oma tykistö, jota oli keskitetty alueelle 12 pstoa, osa tosin vajaita. Tällainen tykistömäärä oli tavattu Aunuksen kannaksella ainoastaan Tuulosjoen läpimurtotaistelussa syyskesällä 1941.

Pääpuolustuslinja pystytettiin pitämään. Ainoastaan Nietjärven länsirannalla sitä oli pakko vetää hieman taaksepäin. Vihollisenkin veti tilanteesta omat johtopäätöksensä alkaen siirtää joukkojaan vähitellen muille rintamille. 15.Pr. otti vastaan Laatokan rannikkolohkon puolustuksen.

PION.P 21 TAISTELEE

Tämän kirjoittaja toimi tässä vaiheessa Pion.P 21:n tiedustelu-upseerina.

Pataljoona asettui U-asemaan siten, että yksi komppania toimi Nietjärven loholla, yksi Lemetin loholla ja kolmas edellisten takana. Jääkärirykmentti oli lähinnä varautunut taistelutoimintaan.

set, jotka kuitenkin jäivät puutteelliseksi miinoitustavan, miinavälien, ankkuroinnin yms. suhteen.

Myöhemmin tämä puute tuli teettämään runsaasti työtä.

Pion.P 22 jatkoi sulutustöitä 8.D:n loholla ja Pion.P 21 omallaan. Koska nyt oli kysymys asemotavaiheesta tapahtuvasta toiminnasta, pyrittiin kenttien rakentamisessa tiettyyn järjestelmällisyyteen: niitä oli pystyttävä valvomaan ja niissä tarvittaessa toimimaan. Näin ollen niistä tehtiin piirroksetkin tarvittavine välttämättöminä tietoihin.

Miinakenttien rakentamisesta ja valvomisesta muodostuikin pioneerien eräs keskeinen tehtävä U-linjan taistelujen aikana. Tätä suoritettiin sekä etulinjalla että taemmalla tukilinjalla joko kenttiä valmistellen tai rakentaen.

Varsinkin etulinjan kentät teettivät runsaasti töitä niiden oltua alttiita tykistötulen aiheuttamille sekä muillekin vaurioille. Tapahtuneet muutokset

Sulutustöiden ohella pioneerit osallistuivat myös varsinaisiin taistelutoimiin olemalla mukana tankintuhoamistehtävissä, tukikohtien valtauksissa, taisteluhautojen vyörytyksissä ja vanginsieppauspartioissa. Takamaaston tärkeimpiä tehtäviä olivat sulutustöiden ohella tien rakentaminen ja huoltaminen. Myös rantamaantien naamiointi Laatokalta tapahtuvaa tähytystä vastaan kuului ohjelmaan.

ASELEPO

4.9.1944 voimaan tullut aselepo — vihollisen puolella käytännössä vuorokautta myöhemmin — muutti nopeasti tilanteen. 15.Pr. siirrettiin välittömästi Pohjois-Suomeen ja Pion.P 21 otti vastaan sen miinakentät Laatokan niemikkeissä selvittäen niiden sijainnin jalkaväelle. Kentät luovutettiin jo 10.9. Pion.P 11:lle.

Pioneerien tehtäviksi tulivat nyt mm. vetäytymisteitten kunnostaminen kestämään tulevia joukkojen siirtoja sekä materiaalin evakuoimista Leppäsjärjän asemalle junakuljetuksia odottamaan. Myös miinoitusten purkaminen aloitettiin. Tästä vaiheesta seuraavassa muutamia tapahtumia:

— 5.9. käsky Pion.P 21:lle: K-linjan takana olevat kohteet puretaan; materiaali kerätään varastoon, josta sen saa nopeasti paikoilleen tai asemalle.

— 7.9. K-linjan ja sen etumaaston sulutukset 2 km:n syvyydeltä puretaan.

— 8.9. Sulutukset puretaan jv.pataljoonien komentopaikkojen korkeudelle.

— 9.9. Laadittava kiireellinen suunnitelma koko etulinjan sulutusten purkamisesta. (Suunnitelma valmistui iltaan mennessä).

—20.9 Etulinjan aluetta lukuunottamatta miinoitukset purettu; jäljellä olevista oli merkittävä osa ympäröity kokonaan tai osittain piikkilanka-aitauksella; näitä oli esim. Nietjärven lohkolla noin 1650 miinan ja Lemetin lohkolla noin 3000 miinan kentät. Jäljellejääneiden kenttien piirroksia täydennettiin mahdollisuuksien mukaan.

VÄLIRAUHAN-SOPIMUS 19.9.

19.9. tavattiin venäläiset valtuuskunnat pääteitten, Pitkärannan ja Lemetin teiden suunnissa. Pioneerit olivat saaneet käskyn raivata näillä teillä 30 metrin levyiset sulutuksista vapaat aukot ja merkitä ne aidoilla. Niin ikään saatiin 19.9. käsky raivata kaikki mahdolliset esteet, joista ei ollut täydellistä tietoa edes divisioonan esikunnassa, väliltä 1 km etulinjan takaa — Jänisjoki 20.9. kuluessa.

Pari tapahtumaa venäläisten kanssa käydyistä neuvotteluista 19.—21.9. on syytä palauttaa mieliin.

Venäläisten ollessa purkamassa omia miinoituksiaan Pitkärannan tiellä tapahtui räjähdys henkilövahinkoineen. Seuraavana aamuna venäläiset syytivät tapahtumasta meikäläisiä väittäen kentän olleen meidän rakentamamme. Kun halusimme todistajaksi venäläistä rai-vausryhmää johtanutta upseeria, johon meikäläiset olivat pitäneet yhteyttä, ilmoitettiin hänen siirtyneen muualle.

Venäläiset ilmoittivat kuitenkin tiukassa äänilajissa vaativansa suomalaisia vetäytymään sovittua nopeammassa tahdissa tällaisen ”sabotaasin” johdosta. Näin ei sitten kuitenkaan tapahtunut, mutta uhkaus oli omiaan tiukentamaan taisteluvalmiutta vetäytymisen aikana.

Toinen tapahtuma on Lemetin tien yhteydenotoista. Venäläiset vaativat 60 tonnin painon kestävä sillat pääteitten panssarivaunuestekaivantojen ylitse. Käsky tästä tuli Pion.P 21:aan 21.9. klo 01.40 ja siltojen tuli olla

U-linjan asemien etumaastoa Lemetissä 1944

Lemetin suunnan maastoa taistelun jälkeen

valmiina aamuun klo 8.00 mennessä, jolloin omat joukot jättivät etulinjan! Sama kantavuus vaadittiin kaikille silloille välillä Läskelä (ml.) — Otsoinen — Mensuvaara!

Tämän kirjoittajan, joka oli neuvottelukunnissa mukana, muistin mukaan ei Suomessa ollut yhtään siltaa rakennettu tälle kantavuudelle, mutta huomautus tästä ei muuttanut vaatimusta. Niinpä yksi pioneerikomppania suunnattiin kiireesti näihin töihin, jotka todella vaativat niin kekseliäisyyttä kuin ammattitaitoaakin. Myös Helylän joella oli näitä töitä suoritettava.

Syyskuun loppuun mennessä oli siirtyminen uuden rajan taakse suoritettu käytännöllisesti katsoen kokonaan sen tapahtuttua viimeisten yksikköjen osalta 2.10.

ANKARAT VAATIMUKSET

Välirauhantekoa seuranneissa yhteydenotoissa luovutettiin venäläisille U-linjan alueen miinoituksista piirroksella tarkkuudella kuin se suinkin oli mahdollista sekä kartat, joihin miinakenttien sijainti oli piirretty. Nämä eivät aikaisemmin kerro-

tuista syistä vastanneet ohjesäännön mukaista tarkkuutta eivätkä tyydyttäneet venäläisiä. Niinpä Puna-armeijan johdon valtuutettu, everstiluutnantti *Ain* kirjoitti Suomen sotilasjohdon valtuutetulle 27.9.44 laajan kirjelmän palauttaen saamansa aineiston täydennettäväksi, koska se ei vastannut ”Neuvostoliiton sekä Iso-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneiden kuningaskuntien ja Suomen välirauhansopimuksen I.§:n liitteen kohtien II ja III vaatimuksia”.

Kirjelmä, joka saapui IV AKE:aan 30.9., kosketti yksityiskohtaisesti kutakin miinakenttää ja selostuksessa olevia puutteita päättyen seuraavasti: ”Luovutettava on

1. Miinakenttien sheemat (luonnokset), jotka on suoritettu kartassa 1:20 000 merkintöineen ja viitteineen puretuista käytävistä ja miinakentistä. Luonnoksien on oltava Suomen sotilasjohdon vastuussa olevan edustajan allekirjoittamat ja leiman varmistamat.
2. Kaikki miinakenttiä koskevat kartat ”legendoineen”, jotka on täytetty täydellisesti ja täysin tyhjentävästi (ilman mitään poisleikattuja kohtia

ja yliviivauksia) ja jotka siis vastaavat kaikkiin ”legendan” (kaavakkeen) kysymyksiin täsmällisine tietoineen miinojen mallista, lukumäärästä ja asetusjärjestelmästä. Samoin kuin piirroksien, jotka on tehty karttaan, kaikkien ”legendakorttien” on oltava joko Suomen sotilasjohdon vastuunalaisen edustajan tai miinakentän asettamista ja kartoittamista johtaneen henkilön allekirjoittamia.

3. Suomen armeijan omaksumat merkit, joita on käytetty miinakenttää koskevan kartan täyttämiseksi. Samanaikaisesti Puna-armei-

jan sotilasjohto vaatii samanaisten asiapapereiden luovuttamista miinakentistä, jotka suomalaiset joukot ovat asettaneet kaikissa jättämässään asemissa Syvärin joesta lähtien sekä kesä—heinäkuussa käytyjen taistelujen teillä, poluilla, metsänhakkauksilla ja muilla paikoilla.

Puna-armeijan johdon valtuutettu ev.luutn. *Ain*”

KARMEA KÄSKY

Olipahan siinä vaatimukset!
Tämä kirjelmä tiivistä entises-

Aselepo Uuksujärvellä. Onko tämä nyt totta vai vieläkö ampuvat...?

tään miinoituksia koskevaa pa-
perisotaa, jota nyt käytiin kai-
kissa esikuntaportaissa ja pion.
joukoissa. Kirjelmässä esitetty
vaatimus oli ennakolta saadun
alustavan tiedon perusteella ol-
lut näinä päivinä jo valmistele-
vassa käsittelyssä. Nyt katsottiin
välttämättömäksi koota yhteen
edustajat kaikista VI AK:n pion.-
joukoista ja nimenomaan henki-
löitä, jotka olivat olleet miina-
kenttiä rakentamassa, myös ve-
täytymisvaiheessa. Valitettavas-
ti pohjoisrintamalle siirretystä
Pion.K/15 Pr:sta ei luonnolli-
sesti voinut ketään olla läsnä.

Tämä tilaisuus järjestettiin
1.10. erään koulun juhlasalissa
ja tiivistä työtä tehtiin pitkälle

yöhön. Illalla saatiin yht'äkkiä
suullinen ilmoitus, jonka mu-
kaan "yksi pioneeripataljoona
kerättynä Pion.P 11:sta, Pion.P
21:sta ja Pion.P 22:sta määrä-
tään purkamaan Pitkäranta —
Lemetti — Uuksujokilinjan su-
lutukset. Pataljoonan komenta-
jaksi Pion.P 21:n komentaja
kapteeni *Lasse Manninen* ja esi-
kunta niin ikään Pion.P 21:sta.
Rajan ylitys Kiteen Närsäkkä-
lässä seuraavana aamuna
2.10.44".

Tämä käsky tavoitti kapteeni
Mannisen klo 20.35.

JATKUU SEUR. NO:SSA

**Pääjohtaja, res.maj.
URHO KÄHÖSEN
vaikuttava dokumentti
talvisodan Taipaleelta —
kertomus siitä, miten
Suomi taisteli ja
säilytti
itsenäisyytensä**

- kuvitettu, kartoja
- sidottu, kovakantinen
- n. 250 sivua
- ovh. 69,-

"Olen harvoin, jos milloinkaan,
näin puhtaassa muodossa
nähty henkisten voimien
taistelua materian voimia
vastaan. En haluaisi uskoa, että tuollainen
taistelu päättyisi tappioon". Näin lausui
ranskalainen kenraali Clément Grandgourd
kenraali Heinrichille käytyään Taipaleella
helmikuussa -40.

Kustannuspiste Oy

Voittamattomat pataljoonat on dokumentti talvisodan Taipaleelta, kun-
niansoitus niille miehille, jotka tekivät kappaleen talvisodan maineik-
kainta historiaa.

Metsäpirtin ja Sakkolan pitäjien raja-alueella, vain tykinkantaman päässä
valtakunnan rajalta, vihollinen kävi hyökkäykseen samoja puolustusasemia
vastaan useammin kuin missään muualla. Armottomissa, usein koko alueen
peittämissä tykistökeskityksissä ja jatkuvissa ilmapommituksissa avoimet
pesäkkeet ja ampumahaudat vyöryivät umpeen kerta toisensa jälkeen hau-
daten alleen eläviä ja kuolleita. Mutta kriittisimmillä hetkilläkin kohosi
raunioista savun ja mullan tahrimia miehiä torjumaan hyökkääjän laumoja.
Päämajan tilannetiedoksissa Taipale esiintyi 53 päivänä vihollishyök-
kähän kohteena, usein vain lakonisena mainintana: "Taipaleella hyök-
käys torjuttu." Siellä miehet kävivät sodan alusta loppuun omana eristet-
tyinä sotana kaukana muista, ilman vaihdon mahdollisuutta.

Tilauskortti

Kyllä!

Lähetätkää minulle postiennakolla
hintaan 69 mk Urho Kähösen teos
VOITTA-MATTOMAT PATALJOONAT
Taipaleen talvisota

Mikäli en ole tyytyväinen teokseen, niin minulla on 8 päivän täysi palautus-
oikeus.

Kustantaja maksaa teoksen postitus- ja lähetyskulut.

Nimi _____

Lähiosoite _____

Postinumero _____

Postitoimipaikka _____

Allekirjoitus _____

Puh. _____

PL 166
00003 HELSINKI 300

KUSTANNUSPISTE
Tilaajapalvelu

Vastauslähetyk-
si Hki 25/Lupa 537

Kustannus-
piste
maksaa
postimaksun

kirje

▲ Miinakarttoja luovutetaan venäläisille Uomaan tien varrella 21. 9. 44. Toinen
oikealta JR 4:n komentaja eversti Sakari Simelius

Purettiin piikkilangat VUOKSELTA

ARKKO

Rauhanteon jälkeen suomalaiset joutuivat avustamaan entistä vihollista taistelukenttien raivauksessa. Työ oli vaarallista ja raskasta, mutta se ymmärrettiin välttämättömäksi. Vielä tässäkin vaiheessa kykeni suomalainen sotilas ryhdistäytymään ja näyttämään kuntonsa naapurille.

PATALJOONA hälytettiin syyskuun lopulla 1944. Kokoonnuttiin majoitusalueelle Sävonlinnan lähellä. Valmistauduttiin toimintaan kunnostamalla välineitä ja varusteita.

Hurjat huhut kiersivät porukasta toiseen:

— Lähdetään Kemiin häätämään sakemanneja! tiesi joku.

— Eipähän kun koko pataljoona luovutetaan Venäjälle panttivangeiksi, kuiskutti joku pessimisti.

Se veti jo naaman totiseksi — olisiko vietettävä koko loppukänsä vankileirillä?

— Kyllä Siperiassa lunta piisaa jos vain lapiot riittää...

— Taitaa tulla otettavaksi suunta länteen Saimaan saariin...

Jutut olivat synkeitä polkupyöriä kunnosteltaessa. Oli taapeltu lujasti Vuoksen kummallakin rannalla Äyräpäässä ja Vuosalmella — urakka oli jokaisen mielestä jo täysi.

MENNÄN TAKAISIN KANNAKSELLE!

Purnausta loppui, kun päällikkömme kapteeni *Uro* saapui pitämään puhuttelua. Se selvitti asian:

— Pataljoona siirtyy rajan yli Karjalan kannakselle työpalvelukseen. Tehtävämme on purkaa miinoitteet ja piikkilankaesteet sekä täyttää teiden lähellä olevat taisteluhaudat Vuoksen varrella sijaitsevista entisistä asemista Laatokan ja Vuosalmien välillä. Näin joudumme purkamaan laitteita, joita muutama kuukausi sitten hiki päässä rakennettiin. Työ perustuu rauhannehtoihin. Vaikka homma on tuskin mukavaa, on se sittenkin varmasti parempaa kuin sota. Olen koko ajan mukana ja teen parhaani hyväksenne, olipa tilanne sitten mikä tahansa.

Kapteenin teksti oli selvää. Murina loppui siihen.

Aamuyöllä tiikusateessa kiirettiin autoihin ja kuljetus rajalle alkoi.

Venäläisille rajavartijoille oli etukäteen toimitettu nimilistat, joista he huusivat nimen kerrallaan. Naapurin pojat äänsivät suomenkieltä niin heikosti, että nimi piti melkein arvata. Asiaa

Huolella tehty piikkilankaeste oli pirullinen katiska!

Piikkilangan käsittely ei ole mitään hupihommaa SA-kuva ▶

auttoi se, että lista oli laadittu ryhmäjärjestyksessä.

Kuultuaan nimensä mies astui rajan yli. Lukua otettiin siten vielä moneen kertaan ja päivä kului iltapuolelle asti, ennen kuin koko pataljoona oli rajan takana.

Matka suuntautui Kirvun ja Räisälän kautta Vuokselle. Pysähdyttiin Sakkolan kirkonmäelle.

MITÄ LAISKEMMIN TEETTE, SEN KAUEMMIN KESTÄÄ

Komppania järjestäytyi veltokosti. Kapteeni otti heti luulot pois:

— Työt on määrätty etukäteen. Kun urakka on valmis, lähdetään Suomeen. Lomia ei tunneta. Mitä vetelämmin teette hommanne, sitä kauemmin ollaan Venäjänmaalla. — Komppanian alueella tulee koko ajan liikkumaan venäläinen valvontaryhmä. Näyttääkö nyt Puna-armeijalle, että olette suomalaisia sotilaita, ettekä vanhainkodin akkoja, kuten minusta äsken näytti. — Onko kysyttävää?

Ei ollut.

Majoituttiin taloihin. Varusteet yritettiin pitää tiptop-kunnonssa. Pelloista löytyi perunaa vellin jatkeeksi. Majapaikoista ei saanut poistua.

Aamulla järjestäytyttiin töihin. Joka miehellä piti olla mantteli, vyö ja lakki, kun komppania ilmoitettiin kapteenille. Kun päällikkö tervehti

komppaniaa, kajahti vastaus kuin tykin laukaus. Rivit olivat suorat ja ryhti uljas.

Kapteenin seurassa tulleet venäläiset tarkastivat jälleen komppanian nimilistoineen. Sitten vietiin manttelit takaisin majapaikkoihin ja lähdettiin töihin.

HOMMA KÄY

Työn tahti oli huippuluokkaa.

Piikkilangat kerittiin rullalle ja kannettiin tien varteen, tolpat kiskottiin ylös ja pinottiin. Monet esteet olivat varsin hankalia: osa oli rakennettu jo talvisuotaan, ammuttu rikki ja paikattu rakentamalla uutta päälle. Koko sotku Suvannon rannalla oli tiheän vesakon peitossa.

Pioneerit purkivat miinoja Kirvesmäessä ja Terenttilässä. Suomalainen kapteeni *Härkönen* meni tarkastamaan työ-

maata jo puretun kentän alueelle, mutta astui paikalle jääneeseen miinaan ja haavoittui kuollettavasti. Kaksi lähetti saivat hekin osansa paukusta.

Venäläisillä oli apunaan miinakoiria. Koira eteni miesten edellä sekä pysähtyi kuono miinan kohdalla ja murisi hiljaa, jolloin kersantti purki miinan pois. Näytti, että koira oli hommassaan erehtymätön.

Jouduimme sattumalta täyttämään Vuoksen rannalla samaa hautaa, jonka olimme juhannusyönä hengen hädässä kaivaneet rantapenkkaan heti tultuamme virran yli. Silloin oli pinna ollut tosi kireällä ja voimat vähissä.

Työtä tehtiin aamuhämystä iltamyöhään. Kapteeni kierteli koko ajan työpisteestä toiseen, antoi ohjeita ja jakeli tunnustusta.

tällaisista komppanioista. Jos suomalaisilla olisi paremmat aseet ja tehokkaampi tuki, olisi heidän armeijansa lyömätön. Nyt on kansojen välillä tehty rauha, ilman että suomalaiset olisivat antautuneet. Rauha on arvokkain asia tässä vaiheessa.

— Jatkakaahan samaan tyyliin, niin päästään Suomeen kolmen tai neljän viikon kuluttua!

— Kun Suvannon ranta oli purettu, siirryttiin Vuokselan Uuteenkylään. Täällä olivat piikkilankaesteet aivan rannan tuntumassa.

Eräänä päivänä tuli veneellä Vuoksen yli kolme venäläistä siviiliä, jotka kertoivat tullessaan viljankorjuutöihin. Tavatessaan meidät he ilahtuivat, koska luulivat paikallisten asukkaiden palanneen kylään ja uskoivat nyt

Piikkilankaa Vuosalmen suunnalla

Vuoksen rantaa Keljan itäpuolella

Työt edistyivät hyvin. Totuttiin tarkastuksiin ja muuhun rutiiniin. Saunat olivat kuumana joka ilta.

ASIAT SELKENIVÄT VENÄLÄISILLEKIN

Parin viikon kuluttua kapteenimme piti meille puheen — tähän tapaan:

— Olen täällä keskustellut valvontajoukon komentajan, venäläisen majurin kanssa. Hän on minulle kertonut vasta nyt ymmärtävänsä, miksi heillä täällä Suomen rintamalla oli niin kova vastus: Suomen armeijassa näyttää olevan vain hyviä sotilaita, jotka tekevät hommansa kovin ottein, mutta järjen kanssa. Nimenhuudossa ovat liikkeet, otteet ja vastaukset kuin paraatissa Punaisella Torilla. Suomen armeijan koulutuksen täytyy olla korkeaa luokkaa ja kurin moitteeton. Jokainen komentaja olisi ylpää

pääsevänsä hekin takaisin kotiseudulleen. He olivat luulleet sodan yhä jatkuvan.

Eräänä päivänä sitten kapteeni kertoi kauan kaivatun uutisen:

— Kun kaikki langat tältä alueelta on kerätty ja kannettu tien varteen, on urakka täällä täysi. Kotiinlähtö on huomenna.

Rajan ylitys kävi nyt paljon nopeammin kuin edellisellä kerralla. Joka pojan silmässä oli iloinen pilkahdus, kun autot vierivät Suomen puolelle.

Muutaman kilometrin päässä rajasta virisi tuttu laulu: ”Kotimaan on Suomi...” Kirkkaassa syysyössä sen varmaan kuulivat niin Simpleen siat kuin Parikkalan piikatkin.

Oltiin taas vapaassa isänmaassa. □

Elämän ja kuoleman rajaviivalla

Haavoittuneiden hyväksi tehtiin aina kaikki mitä suinkin voitiin. Toivottomiltakin näyttävät tapaukset hoidettiin parhaalla mahdollisella tavalla. Joskus sattui kuitenkin inhimillinen erehdys: kaatuneeksi luokiteltu soturi palasi ruumishuoneesta elävien joukkoon.

PALVELIN JR 52:n II Pataljoonan 4. Komppaniassa Rukajärven suunnalla.

Kesken sotatouhujen sain ankaran vatsakivun ja JSp:n lääkäri ratkaisi asian:

— Kenttäsairaalaan ja puukkoa vaan — siitä se tokenee.

Näin tehtiin ja aikanaan heräilin siistissä sairaalavuoteessa ilman umpisuolta.

Aloin tarkkailla ympäristöäni ja totesin, että ulkona oli ankara pakkane. Makasin seinän vieressä parakissa.

Äkkiä alkoi harvan väliseinäni läpi kuulua merkillistä ääntä — kuin tajuttoman ihmisen valitusta. Kuului myös jonkinlaista liikkeen aiheuttamaa ääntä.

KARMEA HAVAINTO

Hoitajatar tuli huoneeseeni. Tiedustelin häneltä, onko seinän takana potilashuone, kun sieltä

kuuluu niin merkillistä ääntä.

— Siellä on vain ruumishuone, ei siellä ole ketään eläviä, vastasi hoitajatar.

— Nyt siellä kyllä varmasti joku elää ja liikkuu! totesin.

Parakissa syntyi tosi kiire! Eikä mennyt monta minuuttia, kun ruumiiden joukosta löytyi elävä aseveli — tietenkin tajuton ja huonossa kunnossa.

Tapaus selvisi sitten vähitellen.

Kaatuneiden joukkoon joutuneella ei ollut paljoakaan mahdollisuuksia

Vaikeasti haavoittuneen hyväksi tehtiin kaikki mitä voitiin

Naapuri oli maannut lähes vuorokauden kylmässä ruumishuoneessa.

Hänellä oli selässään aivan selkärangan vieressä sen kanssa samansuuntaisena valtava sirpale. Verta oli tullut runsaasti, mutta ilmeisesti pakkane oli pysäyttänyt vuodon. Veri oli hyytynyt vaatteiden kanssa pitäväksi siiteksi.

Kolme lääkäriä ryhtyi kiireeseen leikkaukseen. Kenttäsairaalan välineet eivät olleet ihmeelliset, mutta nopea toiminta oli ainoa mahdollisuus.

Aseveljen selästä poistettiin sirpale, joka oli kuin viikatteen terä: 31 senttiä pitkä ja keskikohdaltaan tuuman levyinen. Toinen munuainen oli irronnut ja se piti myös poistaa. Potilas oli menetänyt tavattomasti verta ja verensiirto oli pantava kiireesti käyntiin.

IHME TAPAHTUI

Ja kaveri alkoi tointua — hitaasti mutta varmasti.

Hänet tuotiin viereiseen petiin ja minua pyydettiin tarkkailemaan miehen vointia ja hälyttämään apua heti jos jotakin poikkeuksellista ilmenisi. Se kävikin hyvin, koska oma vointini oli hyvä.

Otin vartiovuoroni vakavasti — olihan kyseessä ihmishenki.

Helppoa ei kaverilla ollut. Valtava haava ratkesi vuotamaan vähän väliä ja verta annettiin monta kertaa vuorokaudessa. Mies oli enimmäkseen tajuton ja muissa maailmoissa.

Mutta toipuminen edistyi. Viikon kuluttua hän alkoi jo puhua. Sitten tiemme erkanivat.

Seuraavalla lomallani kävin häntä tapaamassa sotasairaalsassa, johon hänet oli siirretty. Kerroin kaverille, kuinka tipalla hänen elämänsä oli ollut. Hänellä ei ollut siitä selvää kuvaa.

Nyt poika jo opetteli kävelemään. Vaimokin oli käynyt häntä tapaamassa.

— Minä olen sinulle elämäni velkaa, hän sanoi. — Mitenkähän voisin sinut palkita?

— Älä minua kiittele, kiitä kenttäsairaalan päteviä lääkäreitä! totesin puolestani.

Ikävä kyllä olen unohtanut tämän kaverin nimen. Olisi hauska kuulla, kuinka hän toipui ja vieläkö hän elää. Minut tavoittaa tämän lehden toimituksen kautta. □

**Sota
nauraa**

PAHOIN KÄVI

Osipa on ensi kertaa elämässään kaatokännissä. Sen kestoajasta ei hänellä ole aavistustakaan. Niinpä maassa makaava mies purskahtaa sydäntä särkevään itkuun ja valittaa:

- A voi voi! Touvot jäi kylvämättä...

REHELLISIÄ KARJALAISIA

Ennen vanhaan papit joutuivat Itä-Karjalassa "slavimaan" talosta taloon, ja heitä syötettiin ja juotettiin liikaa. Kenenkään vatsa ei sellaista kestänyt, varsinkin kun kahvinkeitto-ohjeena oli panna pannuun pala sikuria ja toisella hämmentää.

Paikkakunnan suuressa talossa joutui pappi juoksemaan monasti pihan poikki pikkulaan, jossa ei ollut ovea. Emännät istuivat ikkunan pielessä ja katselivat papin kiireisiä askeleita. Pois lähtiessään pappi kiitteli talonväkeä vieraanvairaisuudesta, mutta lausui toivomuksenaan saada pikkulaan ovi.

- Neljäkymmentä vuotta tässä olemme eläneet. Usta huusis ei ollut ja mitään sieltä ei vielä ole varrassettu, vastasi emäntä.

KUMMAT VAATIMUKSET

Karjalainen evakkoisäntä ilmoitti lehdessä, että kaupunkilaisperhe saa maatilalla kesäasunnon.

Eräänä päivänä taloon tulikin kaupunkilaiherra, joka alkoi tentata isäntää:

- Onko talossa sisävesi? Entäs kuistia, jossa voi syödä ulkosalla?

Isäntä antoi yksitavuisia vastauksia. Vieras nousi autoonsa ja häipyi.

Emäntä tuli navetasta ja tiedusteli, millainen ke-sävieraaksi pyrkijä oli ollut.

- Migä lie löylynlyömä muzikka! tuhahti isäntä. - Kysyi voigo sittua sisällä da syyvü ulkosall!

VARMUUS ENNEN KAIKKEA

Itä-Karjalassa oli talon isäntä kuollut ja vasta paikkakunnalle saapuneen papin piti pitää puhe hautajaisissa. Kun taustatietoa ei ollut, nuori pappi kääntyi erään paikkakuntalaisen puoleen. Tämä sattui olemaan vainajan "pikku ystävätär", joka tietenkin kehui edesmenneen maasta taivaaseen.

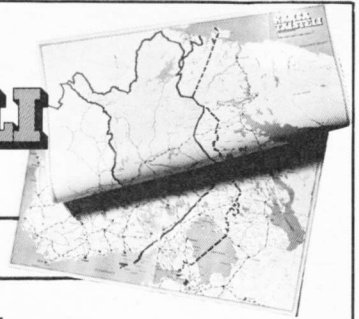
Näin siis pappi alkoi puheensa ylistäen vainajan hyvyttä, anteliaisuutta ja ystävällisyyttä niin kotona kuin varsinkin naapurissa.

Leski kuunteli ihmeissään. Lopulta hänen mieleissään heräsi epäilyksien ja hän kuiskasi pojalleen:

- Mene katso ongo miän tuatto ruuhessa, kui pappi nengozie pagizou!

KANSA TAISTELI

-miehet kertovat

KT OSTOS

Sinivalkoinen sotatoimialuekartta

Kansa taisteli -lehden lukijana Sinulla on nyt mahdollisuus saada oman kotisi seinälle tai annettavaksi lahjaksi n. 600 paikannimeä käsittävä sotatoimialuekartta. Nimet tähän karttaan on kerätty alan kirjallisuudesta.

Kartta on painettu sinisellä ja mustalla himmeäpintaiselle valkoiselle paperille. Kartan koko on 51,5 cm x 72 cm ja se lähetetään tilaajille rullattuna pahviputkilossa.

Hinta on 17 mk/kpl + postitus- ja käsittelykulut 1-4 kpl/3 mk ja 5 kpl/5 mk.

Karttoja on rajoitettu määrä ja ne toimitetaan tilausten saapumisjärjestyksessä.

LEIKKAA TÄSTÄ. POSTITA HETI. LEIKKAA TÄSTÄ. POSTITA HETI.

KIRJE

Vastauslähetyks
HKI 10/21 Lupa 1003

Sanoma Osakeyhtiö
Kansa taisteli -
miehet kertovat
PL 20
00003 HELSINKI 300

KANSA TAISTELI

-miehet kertovat

TILAUSKORTTI SOTATOIMI- ALUEKARTTA

Olen kiinnostunut vanhoista alueista ja paikannimistä kuten Uunitsa, Rasti, Vytegra, Hyrsylä. . .

Tilaan n. 600 paikannimeä käsittävän kartan.

Postitus- ja käsittelykulut lisätään ao. hintoihin.

(98836)

Sotatoimialuekartta (M 931)	☐ 1 kpl 17 mk
Sotatoimialuekartta (M 932)	☐ 2 kpl 34 mk
Sotatoimialuekartta (M 933)	☐ 3 kpl 51 mk
Sotatoimialuekartta (M 934)	☐ 4 kpl 68 mk
Sotatoimialuekartta (M 935)	☐ 5 kpl 85 mk

Nimi- ja osoitetiedot painokirjaimin, kiitos.

Sukunimi		Etinimi	
Osoite		Puh.	
Postinumero	Postitoimipaikka		

Tarjous yllämainituilla hinnoilla on voimassa niin kauan kuin kartoja riittää. Tarjous koskee vain Suomeen tulevia tilauksia.

JR 45:n päällystöä suunnittelemassa ylimenoa Tervajoella

Syöksyen yli Viipurinlahden

AARNE KOIVISTOINEN

Kenraaliluutnantti Lennart Oesch ja hänen esikuntapäällikkönsä eversti Valo Nihtilä laativat Viipurin valtausta varten operaatio-suunnitelman, joka tähtäsi kaupungin ja koko Länsi-Kannaksen vapauttamiseen laajamittaisella kaksipuolisella saarroituksella.

Pihtiin oikean leuan muodosti 8.Divisioon, jonka rohkea hyökkäys yli Viipurinlahden katkaisi Viipurin puolustajien vetäytymistien.

Jalkaväkirykmentti 45 aloitti operaation uhkarohkealla ylimenoa hyökkäyksellä Majapohjasta Lihaniemeen.

Suurin osa pataljoonastamme pääsi yli huomaamatta, vasta viimeisten veneiden kimppuun ehtivät vihollisen lentokoneet aiheuttaen tappioita.

Kärki sai taistelukohtauksen Lihaniemen tyvässä. Vihollinen irtautui melko helposti ja eteneminen jatkui välillä miltei pikamarssin vauhdilla. Joukkueestamme vain yksi mies, helsinkiläinen korpraali Eriksson haavoittui jalkaan pitäen kyllä asiasta melkoista meteliä.

MOTTI ALKAA MUODOSTUA

Elokuun 25. päivänä pataljoona valtasi Sommeen aseman, ylitti rautatien ja pääsi taistellen Sommeen ja Alasommeen väliin maastoon. Vihollinen teki rajua vastarintaa – sen vastahyökkäykset olivat voimakkaita, mutta kaikki ne saatiin loppuksi torjutuksi. Sommeen asemakin menetettiin hetkeksi ja oltiin itse motissa. Tilanne oli sekava, sillä pimeässä ei nähnyt, kuka oli oma ja kuka vihollinen. Toiminta keskeytettiin ja mantelin suojassa tupakoiden odotettiin aamua. Heti päivän valjettua vallattiin asema kovalla rytinällä takaisin.

Elokuun 26. päivänä pataljoona kääntyi etelään Kaislahden suuntaan ja katkaisi Uuraaseen menevän radan. Heti tämän jälkeen vihollinen kävi ankarasti päälle, sillä se oli huo-

RYKMENTTIMME JR 45:n hyökkäysvaihe alkoi elokuun 22. päivänä kesällä 1941. III Pataljoonan ensi tavoitteena oli Tervajoki, jonka saavutimme pikamarssissa. Siellä kohtasimme kuitenkin tiukkaa vastarintaa. Antautuminen ei tullut kysymykseenkään. Osa vihollista pääsi pakenemaan Viipurinlahden yli, loput jäivät taistelutanterelle.

HURJA YRITYS

Kello 03.00 elokuun 24. päivänä aloitti III/JR 45 majuri Ylisen johdolla syöksyn Viipurinlahden Majapohjasta kohti Lihaniementä. Minulla oli kunnia olla mukana ensimmäisessä syöksyveneessä, joka vänrikki Brunbergin johdossa rantautui Lihaniemeen.

Matka ei sujunut vailla jännitystä – mitä olisi vastassa? Vauhdin aiheuttamasta viimas-

ta huolimatta helmeili hiki usean miehen otsalla. Itse tunsin saaneeni arvokkaan syntymäpäivälahjan nähdessäni kotikaupunkini silhuetin välkehtivän aamuauringon ensimmäisissä säteissä yön usvakerroksen yläpuolella.

Yhdessä vänrikin kanssa hypäsin veneen keulasta Lihaniemen rantakiville konepistooli laukaisuvalmiina. Vastassa ei ollut ristin sielua – yllätys oli onnistunut sataprosenttisesti!

Muita odotellessa ehdimme vetää hermosavut.

◀ Täysi vauhti päällä! Kalusto viedään syökseen rantaan

tilanne rauhoittui sen verran että päästiin syömään leipälaukuun survottuja kuivia muonia. Kenttäkeittimistä ei ollut tietoaan.

Asia ei kuitenkaan ollut vielä likimainkaan selvä: seuraavana päivänä vihollinen hyökkäsi rajusti viisi kertaa. Molemmilla puolilla kärsittiin tappioita. Omasta ryhmästänikin menetin kaksi miestä, toisen kaatuneena ja toisen haavoittuneena. Kaislahden asema oli jo kerran vihollisen hallussa, mutta saimme vanjat karkoitetuksi ankaran tulen keskityksen avulla.

▼ Syöksyvene on saatu veteen

mannut vaarallisen tilanteensa ja toi paikalle apuvoimia Leningradista. Vankitietojen mukaan paikalle oli tuotu muun muassa 300 matruusia tuhoamaan alueelle ilmestyneitä suomalaisia ”merikadetteja”.

III/JR 45:llä oli täysi työpäivä torjuessaan avustusretkikunnan rajuja hyökkäyksiä. Oli täysi tekeminen saada Kaislahden alue pysymään hallussa matruusien käydessä päälle kuin ampiaiset. Vasta illan pimetessä

▲ Täydessä lastissa kohti ulappaa ja tuntematonta vastarantaa

Elokuun 28. päivänä jatkui koko rykmentin hyökkäys itään. Vihollinen onnistui torjumaan yrityksen ja aloitti jo aamupäivällä voimakkaan tykistötulen tukeman vastahyökkäyksen, joka jatkui rajuna iltamyöhään saakka. Vasta illalla vanjat saivat tarpeekseen ja lopettivat yri-

tyksen kärsittyään raskaat tappiot. Siipeensä sai tosin moni meikäläinenkin.

VANJOJEN TIE ON POIKKI

Jo edellisenä päivänä oli rohkean jääkärimajuri *Matti Joeli Kuirin* komentama III/JR 4 tunkeutunut Yläsommeelle katkaisten siellä tien. Kun everstiluutnantti *Lauri Sotisaaren* JR 47 oli samaan aikaan päässyt motin toiselta puolelta Kämärän kautta Huumolaan oli myös Viipurin-Uudenkirjon tie poikki ja Viipurin puolustajat alkoivat olla motissa. Kun saarroksiin oli jäänyt parisen divisioonaa vihollisia, oli selvää, että peli ei vielä ollut pelattu – tuskin ne naapurit suostuvat noin vain marssimaan vankileiriin. Ensin katsotaan kuka on kuka...

Seuraavana päivänä taistelu jatkui rajuna. Keskipäivällä iski pataljoonan vasempaan kylkeen Porlammelta Kaislahteen johtavan tien suunnassa vahva vihollisosasto, joka oli purkautumassa motista mukanaan pitkä kuormastorivistö. Pojat kävivät päälle ankarasti ”uraata” huu- taen, mutta tämänkin epätoivoinen yritys torjuttiin tykistön ja III/JR 24:n avustuksella. Porlammelta Kaislahteen ulottuva valtava kuormasto jäi mottiin, osa miehistä puikki metsien kautta omiensa maille.

SE EI UNOHDU KOSKAAN

Omalta kohdaltani muistan elävästi taistelun alun.

Olimme Kaislahden tienristeyksessä ottamassa vastaan Viipurista tulevan kolonnan kärkeä. Minusta oikealle oli konekiväärijoukkue kersantti *Rantalan* komennossa. Meidät oli heitetty paikalle viime hetkellä, joten poteroita ei ehditty kaivaa – eikä senpuoleen ollut lapioita- kaan.

Olimme sopineet, että Rantalan konekiväärit aloittavat tulen.

Kolonna lähestyi. Kärjessä oli muutama tunnustelija.

Jännitys kihelmöi pinnassa.

Minuutit ja sekunnit kului-

vat. Vihollinen lähestyi kävelyvauhtia. Tunnustelijat etenivät varovasti tien reunoja myöten. Kuului kuorma-autojen moottorien hurinaa ja kärrynpyörien kolinaa.

Jännityksestä jäykkinä tuijotimme sormi liipasimella edessä olevaa hakkuuaukiota, jonka lävitse tie kulki.

Tunnustelijat astelivat hitaasti ja varovasti kuin hautaussaattossa. Suoraan minua kohti tuli koppalakkinen upseeri.

Vilkaisin Rantalaan – eikö jo pitäisi aloittaa...?

Tämä tuijotti kylmän rauhalisena eteensä sormet konekivääriin sormilevyllä.

Kolonna lähestyi yhä. Sydän hakkasi, ase vapisi, mutta upseeri pysyi tähtäimessä.

Sitten pääsi helvetti valloilleen. Kaikki aseet lauloivat niin paljon kuin niistä ikinä luoteja lähti. Koppalakkinen näytti kohoavan ilmaan ja kaatui sitten tien sivuun.

Teurastus jatkui viitisen minuuttia. Konetuliaseiden hillitön rätinä ja kuolevien hevosten huuto täytti ilman, jossakin annettiin hätäisiä venäjänkielisiä komentoja ja huudettiin sanittäriä.

Sitten kaikki vaikenä, kuului vain haavoittuneiden valitusta. Kolmisen kilometriä pitkä kolonna oli tuhottu. Maaston harvointi jatkui myöhään yöhön – korjailtiin haavoittuneita, tappeltiin sisukkaimpien kanssa ja ammuttiin haavoittuneita hevosia.

Puna-armeijan 43.Divisioonaa tiesi käyneensä Viipurissa!

VIHOLLISEN PUOLUSTUS ROMAHTI

Kaislahden suunnalla jatkuivat kiivaat taistelut aina 3. 8. saakka vihollisen merijalkaväen pyrkimässä mottiin jääneiden avuksi. Lähes kahdeksan vuorokauden yhtämittaisen taisteluvaiheen jälkeen porukkamme oli loppuun väsynyt – miehet olivat li- kaisia, laihtuneita ja unen puutteesta kalpeita. Uskoimme pääsevämmä lepoon kovan urakan jälkeen.

Saimmekin parin vuorokauden tauon, ruokaa ja unta.

JR 45:n komentaja majuri T.I. Lunnas (oik.) antaa ohjeita iskuportaalle

Mutta lyötyä vihollista ei saanut päästää toipumaan ja pu-reutumaan uudelleen puolus-tukseen. Alkoi takaa-ajo.

Se muodostui JR 45:n ja JR 3:n kilpajuoksuksi kohti Koivis-toa. Meno oli yhtä juhlaa: viholliselle ei annettu aikaa eikä tilai-suutta asettua puolustukseen, se pidettiin jatkuvassa liikkeessä. Hyökkäys oli kuin nopeutettua paraatimarssia.

Koiviston kaupalassa oli pai-kalla vain muutama kissa ja jo-kunen piileksivä puskaryssä elikkä pensasneuvostoliittolai-nen. Molemmat lajit antautui-vat suosiolla.

Jatkoimme kohti Uuttakirk-koa. Matkalla ei tavattu jälke-kään vihollisesta. Jossakin oli hyljätty ajoneuvo tien poskessa. Evakuoimme niistä kaiken kel-vollisen. Mahorkka ei kelvannut kenellekään.

Uudellakirkolla saimme kuulla, että meidät oli siirretty reserviin ja lepoon. Jo seuraava-na päivänä lämpisi sauna mäen rinteessä. Bensiinitynnyristä oli saatu hyvä kiuas, löyly oli kova ja mielialat korkealla.

Jaettiin mitaleitakin. Minua-kin onnisti ja sain II luokan Va-paudenmitalin. □

"Täll' viissii sit' pää pyssyy kylmän," Sanoi Salakka, kun naapuri lakkiin ilmareian pomasi.

Taistelun jälkiä Porlammella

HIRMU- MYRSKY PORLAMMELLA

EINARI JÄNTTI

Venäläisten joukkojen ulosmurtautu-minen Viipurin saartorengaasta johti rajuihin taisteluihin, joissa vihollinen kärsi raskaita tappioita. Vain rippeet sen voimista pääsivät omiensa yhtey-teen.

Jalkaväkirykmentti 3:n nuoret so-turit torjuivat murtautumisyrietykset taistelun polttopisteessä, jossa ei ar-moa annettu eikä pyydetty. Komppanianpäällikkö kertoo.

VIIPURIN pohjoispuolitse edenneet suomalaiset joukot olivat saartaneet Länsi-Kan-naksella olevat vihollisvoimat Viipuriin ja sen ympäristöalu-eille. Saartorengas ulottui tiiviinä jo Huumolan kylään ja sen ohikin.

Eversti Winellin komenta-ma 8.Divisioona oli ylittänyt Viipurinlahden ja vallannut Sommeen alueen katkaisten siten Viipurista Koivistolle johtavan maantien ja rauta-tien. Kaiken tämän jälkeen vi-hollisella oli enää yksi henki-

reikä, jonka kautta se voisi purkaa ulos ahdingossa olevia joukkojaan. Se henkireikä oli Porlammekylän kautta johtava maantie.

Tuon henkireiän tukkeeksi heitettiin rykmenttimme JR 3:n I ja II Pataljoona.

Komppaniamme ollessa 30. elokuuta Huumolan kylän luona sille tuli kello 13.00 äkki-lähtö. Aikaa ei ollut lähtää kiertämään maanteitse, vaan painuttiin suoraan — lyhintä metsätietä.

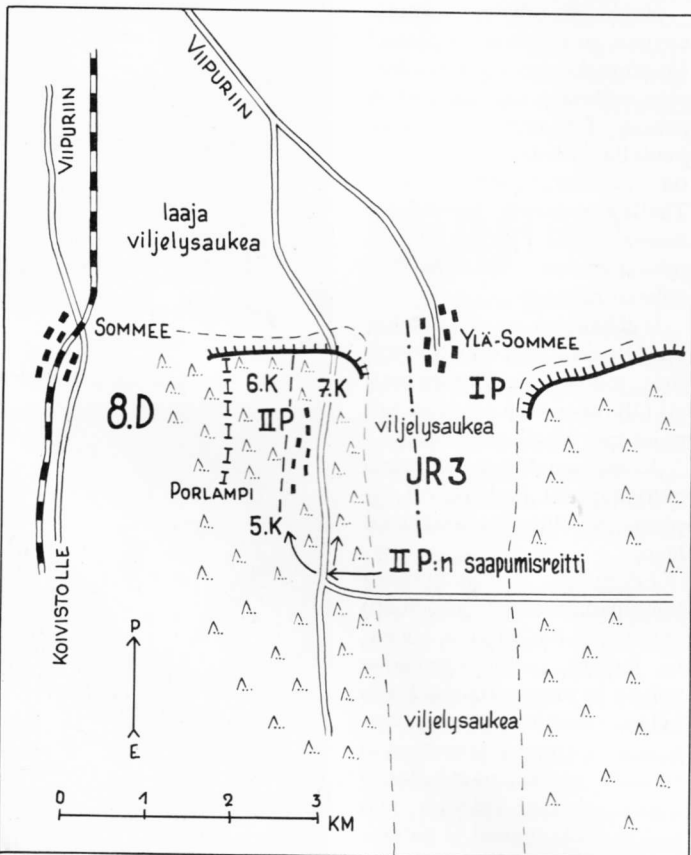
Tie oli kerrassaan viheliäinen kuormattuine ajoneuvoineen marssivalle komppanialle: kuoppia, ruoppuja, kiviä, kantoja, liejuja ja puiden juuria

toiset yksiköt. II Pataljoona oli koossa.

Marssi jatkui. Taukoihin ei ollut liioin aikaa.

Edessä oli laaja viljelysaukea, leveyttä muutama kilometri ja pituutta vielä enemmän. Maantie jatkui poikki aukean. Etäisyyksiä pidentäen painui pataljoona tietä pitkin suoraan aukealle ja edelleen kohti sen toista reunaa.

Kranaatteja tipahteli harvakseen ympäristöön ja piiskatykin ammuksia suhahteli ohi omia teitään kuin seuraten pataljoonaa, mutta varoen tulemasta liian lähelle. Monikaan mies ei näyttänyt osoittavan kiinnostusta noille lähen-

Tässä maastossa JR 3 ratkaisi osaltaan Porlammekylän - Sommeen motin kohtalon

oli enemmän kuin yltäkyllin. Kun huiskahäntien hevosvoimat eivät riittäneet, otettiin miesvoimat avuksi. Sille tielle jäi monta saatanaa ja perkeletä sekä joukko muita helvetin tulussa korvennettuja poppamiehiä....

Kiusallinen oikotie loppui sekin aikanaan ja saavutimme maantien. Siellä tapasimme

telijöille edes pään nyökkäyksellä.

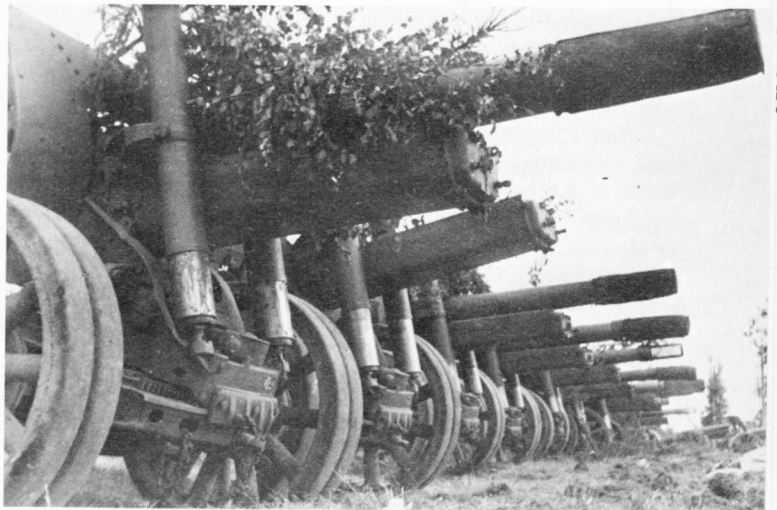
Kärkikompaniana patikoitunut 7. Komppania saavutti ensimmäisenä vastakkaisen metsänreunan ja työntyi puiden siimekseen. Maantie kääntyi pohjoiseen ja puiden katveessa kulkien komppania seurasi sitä. Olimme Porlammekylän tunnumassa sen eteläpuolella.

Taistelu on päättynyt, suomalaiset etenevät mottialueelle

Sotasaalista on tien täydeltä

Sotasaaliin joukossa oli muun ohessa runsaasti moderneja kenttätykkejä

REIPAS ALKU

Kärkenä edennyt III Joukkue kohtasi vihollisen kello 20.15 kylän eteläreunassa ja joutui heti ankaraan taisteluun. Komppaniakaan ei aikailut: kaverit edessä saattaisivat joutua pinteeseen. Se ryhmittyi ja konekiväärien tukemana hyökkäsi läpi ja ohi kärkijoukkueen kylän eteläosaan.

Alkumenestys oli saavutettu.

Tunkeuduttuamme metsästä talojen alueelle olimme hämmästyneitä: pitkin maantien vierustaa oli ajoneuvoja melkein toisissaan kiinni. Niiden ajosuunta oli etelään, josta komppaniamme hyökkäsi.

Jok'ikinen hevonen oli luotien lävistäminä kaatunut aisojensa väliin! Metsän reunaan ja talon alueelle sortuneet venäläiset olivat ilmeisesti hevosmiehiä ja muuta huolto- puolelle kuuluvaa väkeä. Jäljet osoittivat, että aseidemme

tuli oli tehnyt säälimätöntä jälkeä.

Konekiväärin siirtyivät uusiin aseisiin. Komppanian reserviksi jäänyt karkijoukkue seurasi etummaisten perässä. Hyökkäys jatkui.

Vihollisen vastarinta koveni. He olivat saaneet takaansa apuvoimaa.

Taistelu kävi yhä verisemmäksi. Maastoa täytyi käyttää tarkemmin hyväksi. Se hidasti hyökkäystä, mutta ei pysäyttänyt sitä. Pätkä asutusalueita tuli haltuun.

Rakennusten, kasvillisuuden ja hämähäiden takia näkyvyys oli rajoitettua. Konekiväärien oli taas siirryttävä etulinjan tasalle. Hyökkäys pysähtyi hetkeksi.

Sitten konepelit olivat jälleen uusissa aseissa ja aloitivat yhtäaikaaisesti tulensa syytäen täysiä vyöllisiä nikkeleitä vihollisen aseisiin. Se oli merkki hyökkäyksen jatkamisesta.

Kuopasta toiseen ja nurkalla nurkalle syöksivät miehemme. Pikakiväärien ja konepistoolien sarjat tihenivät.

Kylän puoliväli ei ollut enää kaukana. Takavaseemaltakin kuului nyt taistelun melskettä. Pauke ja sarjatuliaseiden rätinä tuntui etenevän pohjoista kohti. Siellä hyökkäsi 6. Komppania. Viides oli pataljoonan reservinä.

Kylän asutus oli keskittynyt pääosin maantien varrelle, joten kuudennen komppanian hyökkäyssuunta oli enimmäkseen metsämaastoa. Osoittaaksemme heille etulinjamme etenemistään ammuimme valopistooleilla raketteja ylös vihollisen puolelle. Samalla ne valaisivat venäläisten asemia, jolloin komppanian ja konekiväärien tuli kiihtyi korvia repiväksi. Mutta hieman jo ennen sammumista, kun raketit laskeutuivat, syöksivät joukkueet taas eteenpäin.

KOLONNAN TUHO

Matkan puoliväli pataljoonan tavoitteeseen, joka oli kylän

pohjoispuolella avautuvan laajan peltoalueen reuna, oli saavutettu.

Kaatuneita venäläisiä oli kaikkialla. Kuolleiden, aisoissa olevien ja suitsista ajoneuvoihin kiinnitettyjen valjastamattomien hevosten jono tien varrella ja talojen piholla jatkui. Turvonneine mahoineen eläimet näyttivät valtavan suurilta. Talojen takaseinustoilta löytyi sentään eläviäkin, peiloissaan teutaroivia hevosia. Niitä miehemme tilaisuuden tullen yrittivät rauhoittaa ja toivat ajoneuvoista rehulyksii polleparkojen rouskuttavaksi.

Tuo jatkuva hevos- ja ajoneuvomäärä selvitti meille lopultakin, mitä väkeä kylässä oli: suurmotin aukosta etelään matkaava suuri huoltokolonna, jonka toivorikkaan yrityksen pataljoonamme katkaisi. Nyt tuo kolonna oli ahtautuneena ja suurimmalta osalta jo tuhoutuneenakin tässä piskuisessa Porlammien kylässä.

Yö lähenee. Koko illan jatkunut tihkusade tiivistyi. Tavasta peittivät tummanharmaat pilvimassat. Alkuhämärä lähenteli jo synkkää syyspimeyttä. Muutamien kymmenien metrien päästä ei erottanut enää kunnolla omia miehiä vihollisista. Sekaantumisten ja erehtymisten vaara lisääntyi.

Tilanteen ollessa sekava ei konekivääreitä voitu enää käyttää hyökkäyksen tukemiseen. Hyökkäys vaikeutui.

Vasemmalla puolellamme taistelevan 6. Komppanian hyökkäys kuitenkin menestyi. Se saattoi milloin tahansa uhatta edessämme olevien venäläisten sivustaa. Tämä puolestaan helpotti 7. Komppanian-kin hyökkäystä.

ASUTUSKESKUS- TAISTELUA PIMEÄSSÄ

Pimeyden lisääntyessä taistelu muuttui yhä enemmän taisteluksi lähietäisyydeltä. Konepistoolien merkitys lisääntyi ja käsikranaatit tulivat kuvaan.

Venäläiset sotavangit hautaavat omia kaatuneitaan

Talojen ikkunoistakin välähteli vihollisaseiden suuliekkejä. Seinien vierustoja pitkin syöksyneet miehet nakkasivat ikkunakarmin yli käsikranaatit sisälle ja ampuneet aseet vaikenivat.

Hyökkäys edistyi — mutta etenikö se riittävän nopeasti? Ehdimmekö ajoissa tavoitteen estämään vain kilometrin päässä Porlammien pohjoispuolella pullistelevan suurmotin purkautumisen kylään? Täällä metsässä ja talojen seassa emme pystyisi vyöryä pysäyttämään, oli päästävä aukean reunaan.

Hyökkäystä oli nopeutettava! Oli ehdittävä ennen vihollista, muuten meidät piri perisi! Oli menossa kuoleman kilpajuoksu vihollisen kanssa.

Komppaniallakin oli vielä pelivaraa: III Joukkue oli vapaana. Se oli nyt heitettävä tuoleen.

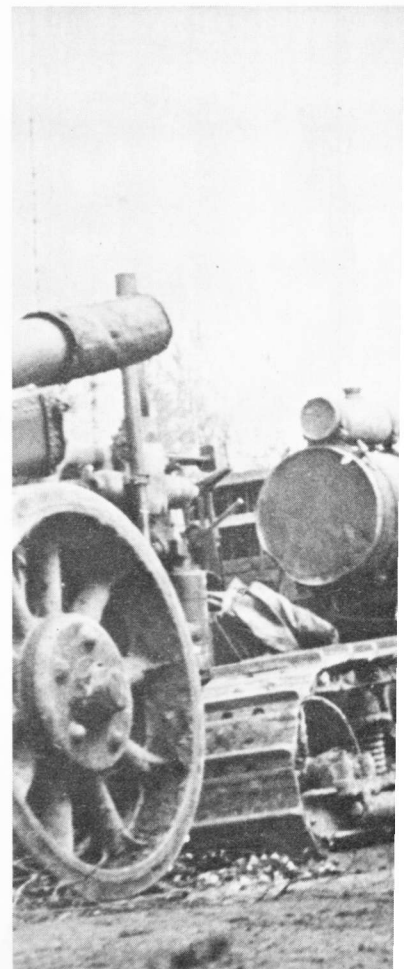
Edettyään äänettömästi komppanian oikean siiven ohi soluttautui tuo joukkue kapeana letkana pellon reunaajan pohjaa ja metsän reunaa konttaillen vihollisen huomaamatta sen vasempaan sivustaan ja osittain selustaankin. Joukkueen johtajan todettua, että kaikki oli kunnossa ja valmiina, iski joukkue huutaen ja tullaan vihollisen kimppuun.

TYRMÄYSISKU

Tuo arvaamaton hyökkäys sivustaan ja selustaan — jopa pellon puolelta, jota vihollinen kai piti turvattuna — oli tyrmäävä. Kun siihen vielä liittyi samanaikaisesti komppanian pääosan rynnäkkö menivät vihollisen pasmat kerta

▲ Kunniaa kaatuneille

kaikkiaan sekaisin.

Heidän vastarintansa luhistui. Osa yritti vielä taistella, mutta toiminta oli hajanaista ja yrittäjät kaatuivat hyökkääjien tuleen. Toinen osa lähti pyrkimään pohjoiseen ison motin turviin, mutta sekään ei enää onnistunut. Tuoni korjasi heidätkin.

Hyökkäys jatkui, mutta emme kohdanneet enää kuin muutaman harhailevan hiipailijan. Osa heistä antautui

▼ Kalustoa kootaan

vangeiksi ilman muuta, mutta jotkut mieluummin kaatuivat. Pataljoonan tavoitteena olleen laajan peltoalueen reunan komppania saavutti iltayöllä kello 23.00. Porlammen kylä, jonka haltuunsaamiseksi 7. Komppania taisteli noin kolmen tunnin ajan, jäi selän taakse. Olimme ehtineet ensin!

Kuinka paljon kaatuneita ja haavoittuneita venäläisiä, kuolleita hevosia ja sotamateriaalia jäi vallatun kylän alueelle ja sen laitamille, jäi epäselväksi. Kuusi venäläistä, jotka komppaniallemme antautuivat, jouduimme lähettämään sotavankeina taakse.

Jäljellä oli vielä pataljoonan päätehtävä: suuressa motissa olevien vihollisvoimien pakotien tukittuna pitäminen. Kestääkö Porlammen kohdalla oleva saartorenkään osa?

MOTTI EI SAA LAUETA

Lohko, johon komppania ryhmittyi puolustustaistelua varten, ulottui oikealla olevasta aukean reunasta yli maantien vasemmalle ja jatkui metsän reunaa seuraten edelleen 6. Komppanian oikeaan rajaan. Etulinjan miehittivät kolme joukkuetta ja konekiväärijoukkuetta. Yksi joukkuetta jäi komppanian reserviksi vähän taemmas. 6. Komppania oli jo miehittänyt oman lohkonsa, joten seitsemännen vasen sivusta nojasi sen tuttuun ja turvalliseen oikeaan kylkeen. 6. Komppania nojasi puolestaan vasemman sivustansa 8. Divisioonan oikeaan siipeen. Komppaniamme oikea sivusta nojasi laajaan aukeaan, jonka toisella puolen tiesimme olevan rykmenttimme I Pataljoonan. Kulissit olivat järjestyksessä, näytelmä voi alkaa.

Keskiyö kului tunnustelun tapaisessa kahinoimisessa. Maantien varrella se oli vilkkaainta. Maasto asemien edessä ei siellä ollut niin avointa kuin muualla, joten se sopi paremmin jatkuvalla kahakoiselle.

Puolustajan oli välttämättä ehdittävä päästä maan sisään ennen myrskyn alkua. Miehet ymmärsivät tämän ja heiluttivat vuoron perään asetta ja kenttälapiota tai hakkua. Työ edistyi nopeasti.

Kello neljä se alkoi!

Porlammen aukealla ja aukean reunassa riehui hirmumyrsky, jossa tulva-aaltona olivat kohti vyöryvät vihollismassat. Tykit, kranaatinheitinmet, konekiväärit, pikakiväärit, konepistoolit ja kiväärit kuumenivat! Se oli täystyöllisyttä sanan varsinaisessa merkityksessä!

Utilaukauksia ei tarvinnut pelätä huonoimmankaan ampujan. Aina luoti osui, niin sakeana oli laaja etumaasto lähenevää väkeä. Koko maailma tuntui peittyneen yhteiseksi uraa-huudoksi, rätinäksi ja räjähdysiksi.

Massoja lyötiin takaisin. Uusia tuli tilalle ja aina toistui sama näytelmä: hyökkäys lyötiin takaisin. Uraa-huudotkaan eivät auttaneet.

Päivän valjettua pystyimme näkemään koko edessämme olevan näytelmän laajuuden: Porlammen kylästä pohjoiseen johtava maantie, tien vierustat, pellot ja metsiköt olivat tulvillaan vihollisjoukkoja. Siellä oli tykkejä, panssari-vaunuja, kuorma-autoja, hevosajoneuvoja, traktoreita. Kaiken tuon keskellä aaltoili valtavana massana jalkaväkeä ja muita joukkoja, kaikki yhtenä kaaoksena.

Johdettua toimintaa ei näytännyt olevan missään. Ehkäpä tuo kaaosmainen sekasorto ja heidän umpimähkäiset tölmäilynsä olivat osatekijöinä siihen, että saartorenkäämme kesti.

AAMULLA ASIAT SELVENEVÄT

Aamulla 31.8. saapui I Pataljoonasta yhteyspartio. Se toi pataljoonallamme varmuuden, että asiat oikealla puolellamme olivat hoidetut eikä sivustamme ollut uhattu.

I Pataljoonan yhteyspartion saapuminen oli hyvä ja toivot-

tu suoritus. Partio puolestaan vei pataljoonaansa terveisemme ja tiedot, missä meidän etulinjamme sijaitsee ja miten täällä asiat luistavat.

Päivän valkeneminen ei vähentänyt taistelun melskettä. Se helpotti kuitenkin sikäli, että pystyimme selvemmin näkemään vihollismassojen liikehtimisen varautuaksemme tilanteen vaihteluihin.

Aamuyön taistelut antoivat jo viitteitä siitä, että pahin ongelmamme ei ehkä olekaan vihollisen pitämisessä motin sisällä vaan ammus- ja patruunatäydennyksessä. Uskoimme, että niin kauan kuin asemme pelaavat koko tehollaan, ei vihollinen pääse läpi, mutta — saammeko täydennystä ajoissa?

Tuo huoli pani komppanianpäällikön ja alijohtajat kulkemaan ja konntaamaan joukkueesta joukkueeseen, ryhmästä ryhmään ja pesäkkeestä pesäkkeeseen tiedustellen, paljonko ampumatarvikkeita oli jäljellä.

Vastaukset olivat samantapaisia: kaksi lipasta — viimeinen lipas aseessa — parikymmentä patruunaa — yksi vyö. Heittimiltä tuli ilmoitus: amukset vähissä, toistaiseksi voimme ampua vain vaarallisia maaleja, täydennys on tulossa.

Täydennystä oli toki tulossa komppaniallekin — mutta ehtisikö se ajoissa? Joukkueajoneuvojen pohjilta oli löydetty vain muutama patruunalaatikko. Ne eivät näissä rytinöissä monta minuuttia kestäisi...

Olin eräässä pikakivääripesäkkeessä ampujan vieressä. Viimeinen lipas oli syöttimessä.

Ketjua pitkin loikki komppaniallemme alistetun konekiväärijoukkueen johtaja vänrikki Aito Kekkonen. Huomautessaan minut hän hihkaisi: — Hei — kyllä tästä taide-taan selvitä!

Tiedustelin, mikä häntä nyt kesken kaiken lennättää.

— Tuli täytettyjä voita ja hurjasti irtopatruunoita, julisti poika.

— Entäpä komppanialle?

— Tuli teillekin ja tulee

Viipurin suurtaistelun komentaja kenraaliluutnantti Lennart Oesch selostaa taistelun kulkua lehdistölle

JOUKKUE ON KATEISSA

Komppanian saavuttua kokoontumispaikkaan puuttui vielä I Joukkue. Otaksuin vaihdon siellä jostakin syystä viivästyneen.

Asia ei kuitenkaan ollut niin yksinkertainen.

Kello kolmentoista maissa saapui kokoontumispaikalle neljä hikistä ja järkyttynyttä I Joukkueen miestä. He kertoivat, että joukkue oli luovuttanut asemat normaalisti ja oli juuri kokoontumassa, kun kävi ilmi, että vasemmalla oli suuri vihollisporukka murtautunut läpi. Saman tien joukkue konekivääreineen joutui yllätettyinä taisteluun päälle ryntäävän vihollislauman kanssa ja pian sen saartamaksi. Pelastuneilla miehillä oli se käsitys, että vain he olivat päässeet liivahtamaan hengissä — toiset olivat jääneet mottiin ja varmaankin jo tuhoutuneet.

Panin partion etsimään joukkuetta. Ikuisuudelta tuntuneen odotuksen jälkeen se palasi — yksin. Joukkueesta ei löytynyt jälkeäkään! Partio oli tavannut metsässä vain siellä hiippailevan venäläisporukan, mutta väistynyt sen tieltä.

I Joukkueen johtaja oli haa-voittunut aamupäivällä ja sitä oli tapahtumathetkellä johtanut kersantti *Laavainen*.

Oliko komppania nyt menettänyt kokonaisen joukkueen?!

Jospa Laavainen miehineen sittenkin jotenkin selviäisi — eihän tällaisiin tappioihin ollut totuttu...

Pataljoonan komentaja kii-rehti komppaniaa matkaan. Arvelut ja etsiskelyt oli jätettävä.

Ollessamme jo liikkeelle lähdössä huomasimme joukon hiippailevia vanjoja. Lähin joukkue teki heistä selvää tavallista pikaisemmin ja vihai-semmin.

Hämärän alkaessa verhota maisemia 31. elokuuta oli Porlammien tappotanner jo kaukana takanamme. Koivis-tolla odottivat rykmenttiä uu-

Panssarintorjuntatykit ovat vaihtaneet omistajaa

kuulemma koko ajan lisää.

Vilkaisin ampujaan. Tämä virnisti helpottuneen näköisenä ja taputteli asettaan — täältä pesee taas!

SOTA SOI

Vihollisen rynnäköt jatkuivat tasaisin välein. Jokainen niistä torjuttiin. Sodan armoton mylly jauhoi ahdingossa olevaa vihollista. Jos oli aikoinaan ollut menemistä Viipuriin, ei sieltä nyt ollut helppo palatakaan...

Ruokailuun ei ollut aikaa. Jolla oli vielä leipälaukussa vanikanpalanen, imeskeli sitä.

Puoli yhdentoista tienoissa tuli pataljoonasta ilmoitus, että meidät vaihtaa joku Piikki-rykmentin eli JR 25:n pataljoona. Rykmentti siirtyy uusiin tehtäviin.

Vaihtojuttu piti kutinsa. Alueelle pomppi tulessa vieras kapteeni kyselemään hommia porukalleen. Tutustuimme tunnin verran paikallisiin olosuhteisiin. Yritin korostaa, että vaihdon on tapahduttava varovasti, sukkasillaan, sillä

tarkkailijat pelloilla ja pientareilla ovat tarkkoina.

Asiat selvisivät. Uuden komppanian joukkueet ohjattiin varovasti lyhintä ja suorinta reittiä suoraan tukikohtiin. Vihollinen ei näyttänyt huomaavan puuhiamme. Kello 12.15 luovutin rintamavastuun uudelle yksikölle.

Vapauduttuaan rintamavastuusta oli komppanian määrä kokoontua kylän eteläpuoleiseen maastoon.

Kaikki ei kuitenkaan mennyt piirustusten mukaan.

det tehtävät.

Vajaan vuorokauden aikana oli 7. Komppania menettänyt kuusoista miestä. Kaatuneina olivat riveistä poistuneet aseveljet *Armas Sundell*, *Toivo From* ja *Toivo Lehtinen*. Oliko koko I Joukkue vielä liittävä tappiolistaan...?

Mieliala hipoi nollapistettä. Väsymyksen painoi, mutta teltoon ei ollut aikaa. Pataljoonalla oli kiire. Marssittiin.

EI SUOMALAISIA NIIN VAIN TAPETA

Oli kulunut kolme vuorokautta Porlammilta lähdöstä. Teltan ovivaatteen läpi kompuroidi mies.

Kersantti Laavainen!

Poika oikaisi itsensä teltan sallimissa rajoissa ja ilmoitti kaikuviesti:

— Herra vänrikki! I Joukkue vahvistettuna konekivääriyryhmällä saapunut Porlammilta. Vahvuus neljätoista.

Olihan siinä ilmoitusta kerakseen!

Kunnon Laavainen joukkueineen oli sittenkin selvinnyt! Siinä hän nyt istui ikäänkuin mitään merkillistä ei olisi tapahtunutkaan...

Koiviston Penttilän kylän saunat pantiin lämpiämään. Jotain ylimääräistä löytyi muonittajankin salalaatikosta.

Saunan jälkeen joukkue kokoontui komentopaikalle. Alkoi kyselytunti.

Laavainen oli tukikohtansa luovutettuaan takamaastossa tarkastamassa joukkuettaan, kun etulinja jonkin matkan päässä vasemmalla murtui ja melkoinen vihollisjoukko pääsi läpi. Laavainen ei jättänyt uusia puolustajia pulaan, vaan liittyi taisteluun heitä auttaakseen. Syntyneen rytäkän aikana jäi joukkue konekivääreineen sekavan vihollislauman saartamaksi.

Joukkue ei häkeltynyt. Patruunoita ja käsikranaatteja oli kohtalaisesti ja tulivoimaa riittävästi. Joukkue jatkoi taistelua. Sen ohessa Laavainen al-

koi valmistella ja käskyttää keskitettyä ulosmurtautumista.

Näin se oli käynyt:

Sopivan hetken tullen oli tuli kiihdytetty äärimmilleen ja yhtäaikaisella rynnäköllä puskettu päin sopivaksi katsottua kohtaa. Kaikki mitä eteen sattui, oli pantu matalaksi. Erityisesti konepistoolit ja pikakiväärit olivat tehneet vihollisjoukossa pahaa jälkeä. Syntyneestä aukosta oli osasto kaatuneiden vihollisten yli hyppien ja eläviä tulittaen rynnännyt konekivääreineen vaapauteen.

Kyselemällä he olivat saaneet selville, mihin rykmentti oli mennyt ja löysivät sen. Lopulta nuo sisukkaat taistelijat istuivat oman komppanian tutussa teltassa uteliaita kyselyitä ympärillään.

Tunnustuksena toiminnastaan kersantti Laavainen sai Vapaudenristin ja kaikki hänen mukanaan olleet Vapaudenmitalit. Osa noista mainioista miehistä kohtasi matkansa pään sodan jatkuessa. Kersantti Laavainen kaatui Vienan Karjalassa, Karhumäen pohjoispuolella käydyissä erittäin ankarissa Kriivin taisteluissa syksyllä 1942.

KANNAS ON VAPAA

Vallattuaan syyskuun 2. päivän iltaan mennessä Koiviston jäi rykmenttimme rannikon varmistukseen. Koivistonsaari oli edelleen vihollisen vahvasti miehittäjä ja saaren takana käyttäsi laivasto-osasto muistuttaen raskaalla laivatykistöllään jatkuvasti olemassaolostaan.

Samaan aikaan kun Jalkaväkirykmentti 3 touhusi Koiviston suunnalla saavuttivat Karjalan kannaksen itäisemällä osalla edenneet joukot Rajajoen linjan Suomenlahdesta Laatokkaan. Taisteluvaihe vihollisen selustassa päättyi. □

KANSA TAISTELI

miehet kertovat

PALVELUKORTTI

Leikkaa irti alla oleva Palvelukortti ja käytä sitä kun:

1. Haluat osallistua Sanoma Osakeyhtiön aikakauslehtien järjestämiin markkinointiarvontoihin ja lehtikohtaisiin markkinointiarvontoihin. 2. Haluat peruuttaa tilauksesi. Seitsemän (7) päivän kuluessa lehden ensimmäisen numeron vastaanottopäivästä voit peruuttaa tilauksesi veloitusetta (vastaanottopäivää ei lueta määräpäivään). Mikäli määräajan viimeinen päivä on lauantai tai pyhäpäivä, saa peruuttaminen tapahtua vielä ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen. Tämän jälkeen peruutetusta tilauksesta veloitamme toimitetut lehdet. 3. Haluat muuttaa osoitteesi. 4. Haluat tilata Kansa taisteli-lehden itsellesi.

Huom. Tilaukset, osoitteenmuutokset ja peruutukset tulevat voimaan kahden viikon kuluttua ilmoituksen saapumisesta.

SOITTAMALLA
tilaajapalveluumme hoidat kaikki tilaustasi koskevat asiat vaivattomasti ja nopeasti.
Puh. (90) 6164 833.

TILAUSHINNAT

Kotimaahan 12 kk 109 mk
Myös muihin Pohjoismaihin ilman postituslisää
Muihin maihin 12 kk 129 mk
(hintavarauksin)

Leikka tästä.

KANSA TAISTELI

miehet kertovat

(täytä tekstaten, merkitse rastilla käsiteltävää asiaasi selventävät vaihtoehdot)

PALVELUKORTTI

- Osallistun Sanomien aikakauslehtien järjestämän Onnenkoppi-kilpailun voimassa oleviin arvontoihin.
- Olen mukana myös voimassa olevissa lehtikohtaisissa arvonnoissa/tunnukset
- Peruutan ___ / ___ 198___ alkaneen tilaukseni.
- Vaihdan kotia/osoitteenmuutostiedot tässä kortissa.
- Tilaan Kansa taisteli-lehden ___ kk:ksi, alkaen ___ / ___ 198___
- Olen jatkotilaja Olen uusi tilaaja.

Sukunimi		Etunimi	
Jakeluosoite		Puh.	
Postinumero	Postitoimipaikka		

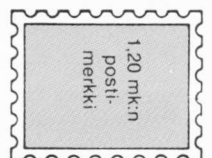
Allekirjoitus

Teippaa tähän osaan lehtesi takakannen oikeassa yläreunassa oleva osoitelipuke, josta käy ilmi asiakasnumerosi.

Osoitteenmuutostiedot: uusi osoite ___ / ___ 198___ alkaen:

Uusi jakeluosoite		Puh.	
Postinumero	Postitoimipaikka		

KIRJE
Sanoma
Osakeyhtiö
Kansa taisteli
-miehet kertovat
PL 850
00002
HELSINKI 200

JR 47 marssii kohti Karjalan kannasta. Tässä on kyseessä poseeraustauko

Isien sotapolut ovat yhä enenevässä määrin alkaneet kiinnostaa nuorempaa polvea. Niinpä tämän artikkelin kirjoittaja, helsinkiläinen lehtimies, on paneutunut selvittämään, mikä porukka se usein mainittu Vallilan rykmentti oikeastaan oli.

Tiedot perustuvat kenraali Lauri Sotisaaren ja "Valkan duunarien" haastatteluihin.

RAIMO SUURKUUKKA

III Pataljoona on majoittunut Kämärän kankaalle

Rykmentti on saapunut Rajajoelle. Näkymä Neuvostoliiton puolelta

Lauri Sotisaari – tässä kenraalina – tuli hyvin toimeen stadin kundien kanssa

Vallilan Rykmentti taistelee

STADILAINEN JR 47 tunnetaan vanhojen helsinkiläisten parissa paremmin Vallilan rykmenttinä. Se hyökkäsi neljäkymmentä vuotta sitten Helsingissä muodostetun 12.Divisioonan mukana Nuijamaalta Rajajoelle.

Tämä divisioona otti osaa IV AK:n hyökkäykseen ja oli mukana sotimassa Kannaksen takaisinvaltauksen lukuisissa taisteluissa. Divisioona kävi nopeaa ja vaiheikasta liikuntasotaa tuon luovutetun alueen läntisillä seuduilla.

Rykmentti marssi taistellen 11 vuorokaudessa Moskovan rajalta Suomen talvisotaa edeltäneelle vanhalle rajalle. Sitä eivät armeijamme joukot ylipäälikkönsä marsalkka Mannerheimin käskystä Kannaksella ylittäneet.

HYÖKKÄYS- VAIHEESTA ASEMASOTAAN

Varsinaiset sotatoimet rykmentin osalta pyörähtivät käyntiin elokuun 22. päivänä aamuvarhaisella 1941 hyökkäyksellä Kilpeenjoelle vihollisen jo irtautuessa kiivasta vastarintaa tehden vahvasti linnoitetuista asemistaan. JR 47:n jatkuvien taisteluiden monivaiheinen ketju ulottui sieltä aina Leningradin tuntumaan Terijoelle ja Rajajoen töyräille asti.

Samanaikaisesti osa Saksan mahtavasta sotakoneistosta vyöryi toisaalta ylpeänä voimansa tunnossa röyhkeästi kohti vanhan Venäjän pääkaupunkia "Pietaria" päästen aina sen edustoille saakka. Sanomalehtien silloiset kokosivun otsikot ja uutiset

antoivat kotirintamalla olevien ymmärtää: sota olisi lyhyt ja voitto varma.

Mutta näinhän ei käynyt; sota pitkistyi ja muuttui lopulta kuluttavaksi ja yksitoikkoiseksi asemasodaksi.

Kaikilla rintamillamme asemasota alkoi välittömästi, kun Karhumäki Äänisen rannalla Itä-Karjalassa oli vallattu 5.12. 1941. Siitä kerrottiin seuraavana päivänä Suomen kansalle itsenäisyyspäivän juhlassa Helsingin messuhallissa.

Lisäksi joulukuun 6:ntena ilmoitettiin eduskunnan juhlavasti julistaneen takaisin vallatun Viipurin läänin liitetyksi valtakunnan yhteyteen. Samalla tiedotettiin Iso-Britanian sodanjulistuksesta: se osoitti maailmansodan kiihtyvän, vaikka Suomen rintamilla taistelutoi-

Varsinainen stadin kundti! Lähetti Unto Kupula valtasi yksin ja sukka-sillaan konekivääripesäkkeen Valkeasaarella

met olivat rauhoittuneet hyökkäyksestä asemasotaan ja puolustukseen.

Myös Kannaksen valtaajien hyökkäysvaihe jähmettyi tiukasti Suomen vanhalle rajalle. Vallilan rykmenttikin aloitti silloin Rajajoen varsilla lyhyen ja pikaisen hyökkäysvaiheen jälkeen hiljalleen omien tukikohtiensä ja puolustusasemiensa varmistamisen pitkää asemasotaa varten.

RINTAMALLE LÄHDETTIIN OULUNKYLÄSTÄ

Vallilan rykmentti koottiin muutamassa päivässä liikekannallepanon tapahduttua kesäkuun puolenvälin jälkeen. Sodan uhkaavat pilvet, pelko ja ankeus, olivat ahdistavasti varjostamassa myös pääkaupunkilaisten jokapäiväistä elämää.

Miehet kerääntyivät verkkaisesti mutta päättäväisinä rykmentin kokoamispaikkoihin Helsingin silloisen kantakaupungin ulkopuolelle: vihollinen uhmasi jo tällöin pommituksillaan pääkaupunkia.

Sotavarustus jaettiin miehille Pohjois-Helsingin maastossa. Vallilan rykmentti koottiin tällöin Käpylässä, Oulunkylässä, Pakinkylässä, Tuomarinkylässä ja Malmilla. Rintamalle matka suuntautui aivan juhannuksen edellä erään illan hämärissä.

Härkävaunuja vetävä höyryveturi lähti jyskyttämään Oulunkylän asemalta kohti Miehikkälän seutuja ja idässä olevaa rintamaa. Rykmentin kuljetus tapahtui pääosin yön pimeydessä ilmavaaraa välttäten.

Suurin osa rykmentin miehistöstä oli Helsingin työläiskaupunginosien asvalttikatujen kasvatteja, karskeja stadin kundeja.

Rykmentin riveihin oli otettu miehiä myös muista yhteiskuntaluokista. Heitä tuli Helsinkiä ympäröiviltä seuduilta, maalaispoikia aina itäiseltä Uudeltamalta asti.

Vallilan rykmenttiin oli tiensä löytänyt runsaasti kotikunnaita takaisin perimään lähteneitä evakkokarjalaisiakin. Heidän määränään oli kai vauhdittaa Kannaksen takaisinvaltausta.

Virolaisia vapaaehtoisia liittyi Vallilan rykmenttiin aina sen perustamisesta lähtien. Lisää heitä hakeutui jatkuvasti täydennyksenä rykmenttiin koko sen sotatoimien ajan.

Sittemmin asemasodan yöhäisessä vaiheessa rykmenttiä lopullisesti hajoitettaessa III Pataljoona muuttui täysin heimoveljemme, estiläisten, miehittämäksi. Siitä tuli toinen pataljoona kahdesta vapaaehtoisesta pataljoonasta muodostettuun virolaiseen JR 200:aan.

TULIKASTE KOETAAN NUIJAMAAN KONNUSSA

Vallilan rykmentti sai rintamalle tullessaan aloituskosketuksen vihollisen kanssa Nuijamaalla Konnunkylän seudulla. Siellä kaatuivat rykmentin ensimmäiset miehet: paristakymmenestä "stadilaisesta" sotilaasta tuli tässä kahinassa sankarivainajia.

Rykmentin komentaja, eversti *Pelle Ekholm* haavoittui myös. Hän oli ollut rauhan aikana Helsingin suojeluskuntapiirin päällikkönä. Tästä johdun Vallilan rykmentin päällystössä ja alipäällystössä oli runsaasti suojeluskuntalaisia aktiiviupseerien ja kanta-aliupseerien lisäksi. Myös muita reserviläisiä oli tietenkin päällystönä ja alipäällystönä.

Eversti Ekholmin tilalle siirtyi majuri *Lauri Sotisaari* toisesta stadilaisesta joukosta — Ässä-rykmentistä. Tässä "sörkäläisessä" JR 26:ssa hän oli toiminut II Pataljoonan komentajana.

"Oli aivan kuin sattuma siirtyessäni Vallilan rykmentin komentajaksi, että sain johtaa helsinkiläisen JR 47:n hyökkäystä kohti Terijokea", muistelee kenraalimajuri Lauri Sotisaari. Hän oli nimittäin palvellut Terijoella kouluttajana ja yksikön päällikkönä ennen sotia peräti 15 vuotta — se oli kotikylä!

Hyökkäyksen käynnistyttyä Kannaksen suuntaan Vallilan rykmentti eteni neljän ensimmäisen vuorokauden aikana Konnusta Nuijamaalta Kilpeenjoelle ja aina Ihantalan seuduille. Kilpeenjoen valtauksen jälkeen rykmentin osastot siirtyivät marssien Heinjoelle vuorokauden lepoon.

Matkaa kertyi rykmentin pataljoonille peräti 40—60 kilometriä.

VALLILALAISET TEKEVÄT MOTTIA

Ansaitun levon jälkeen rykmentti oli valmis hyökkäämään eteenpäin. Vuorossa oli Kämärän aseman valtaus. Se onnistui ja seuraavana päämääränä oli Leipäsuon asema, mikä vallattiin yllättäen verettömästi — vain kolmen miehen voimin!

Sitten Vallilan rykmentti katkaisi Summan—Huumolan-tien jään osittain puolustamaan aluetta: nämä toimenpiteet kuuluivat osana suurempaan taistelukokonaisuuteen,

nimittäin Porlammen motin tekon ja kypsyttelyyn.

Porlammen motti oli itse asiassa vain kalustomotti. Henkilöstömöttiä siitä ei syntynyt, vaikka sen alkuvaihe näytti muodostuvan lupaavaksi: nuotan perä jäi avoimeksi ja sieltä pääsi livahtamaan tiittävästi parin divisioonan voimat eli yli kymmentuhantinen neuvostosotilaiden joukko. Vankeja saatiin kolmisen tuhatta ja kaatuneita haudattiin parituhatta. IV AK:n voimat loppuivat kesken.

Pakoon päässeiden suurta lukumäärää todistanevat eräät venäläiset tietolähteet: Koiviston satamasta he olivat saarille evakuoineet 10 000—12 000 miestä. Teiden varret jäivät not-

Hyökkäystoimia oli helpotanut armeijamme tehokas radiotiedustelu: vihollisen viestiliikenteessään käyttämän salaikielen koodit saatiin avattua ja näin voitiin IV AK:n esikunnassa etukäteen tietää vastapuolen liikkeet.

Myös vankitietoa käytettiin hyväksi. Se auttoi omalta osaltaan Vallilan rykmentin esikuntaa hyökkäystoimien suunniteluissa ja valmisteluissa.

Kun Summa oli vallattu, päättyi samalla Vallilan rykmentin osuus Porlammen motitöissä. Se jatkoi etenemistään erittäin vaikeissa olosuhteissa Kaukjärven suuntaan. Tähän mennessä rykmentiltä oli kulunut marssimiseen ja taistelemiseen aikaa kahdeksan vuoro-

JR 47:n esikunta Terijoella, keskellä komentaja majuri Lauri Sotisaari

kumaan vihollisen sotakalustosta, kun taistelut metsien suojiin pyrkivää vihollista vastaan jatkuivat vielä Porlammen seuduilla.

RYKMENTTI VALTAA SUMMAN

Vallilan rykmentin seuraava taistelutehtävä oli Summan valtaus. Se tapahtui elokuun 29. päivän kääntyessä illan hämärään — ja yön pimetessä raketien kirkaankelmeästi valaistessa maastoa — talvisodan Summa oli jälleen suomalaisten.

Summa ja sen valloittajat olivat sinä päivänä korkeassa kursissa; olihan Suomen koko sotahistorian loistavin sotatoimi saatu päätökseen.

Tätä operaatiota oli osin runnottu kokoon joitakin päiviä aikaisemmin Kavantsaaren hovissa, missä sijaitsi IV AK:n viestikeskus. Kenraali Oesch oli silloin ollut parhaillaan siellä rintamakäynnillä.

kauden verran. Hyökkäysvaiheen loppusuora hämmötti perin väsyneen ja rasittuneen rykmentin edessä.

Vuorossa oli kuitenkin vielä vihollisen takaa-ajo: loppukirin rykmentti otti suunnassa Uusikirkko — Vammelsuu — Terijoki — Rajajoki. Syyskuun 1. päivänä 1941 hyökkäys oli edennyt Suomen vanhalle rajalle. Joukot pysähtyivät puolustukseen, niin myös Vallilan rykmentti kolmisen päivää kestäneen loppurynnistyksensä jälkeen.

Myöhemmin syyskuussa rykmentti valtasi vielä Valkeasaaren aseman vihollisen tehdessä sitkeästi vastarintaa. Rykmentti luopui kuitenkin Valkeasaaresta aika pian liian suurten menetysten välttämiseksi ja jäi sittemmin puolustukseen Rajajoelle. Taistelua rykmentin osalle osui sittemmin vielä mm. Ruostekana-valla ja Kiisselinsuolla.

NUORET MIEHET LINKUN PORUKKAAN

Vuoden 1941 lopulla vanhimmat ikäluokat rykmentissä siirrettiin II Pataljoonaan. Sitten se lähetettiin komentajansa majuri *Eero Rinteen* johdolla Helsinkiin kotiutettavaksi. Pataljoona hajotettiin Pakinkylän ja Oulunkylän seuduilla — siellä, mistä Vallilan rykmentti oli myös lähtenyt rintamalle.

Rykmentin I Pataljoona siirtyi heti vuoden 1942 alussa Maaselän kannakselle komentajansa majuri *S.O. Lindgrenin* johtamana. Tähän pataljoonaan oli sijoitettu rykmentin kaikkein nuorimmat miehet. Siitä tehtiin 3.Pr:n IV Pataljoona. Tätä ns. Sinistä prikaatia johti everstiluutnantti *Kai Savonjousi*.

Kun tuo Vallilan rykmentin pataljoona saapui täydennykseksi Krivin taisteluihin, tiedettiin vihollisen puolella keitä nämä uudet joukot rintamalinjalla olivat. Miesten uudet vitivalkoiset lumipuvut antoivat vihjeen vihollisen propagandamiehille vastaanottamaan kovaäänisillä kaiutteen tämän pataljoonan aseisiin: ”Tervetuloa Vallilan prnsiinipataljoona... Antautukaa Vallilan jätkät tai teitä pannaan turpiin!”

Tämä pataljoona marssi sittemmin Itä-Karjalan korvissa osallistuen sitkeisiin puolustus-taisteluihin Maaselän kannaksella sodan loppuvaiheisiin asti.

OTTO WILLE KUUSISEN JÄLJILLÄ

Terijoelle jäivät Vallilan rykmentin esikunta ja III Pataljoona. Tähän pataljoonaan oli sijoitettu rykmentin keski-ikäluokat. Sen komentajana toimi Marskin sisarenpoika, ratsumestari *C.G. Gripenberg*. Lisäksi Terijoelle jäivät rykmentin tykki- ja krh-komppaniat.

Vallilan rykmentin huollosta vastasi siellä tehokkaasti kapteeni *Paavo Soila*. Hän oli jo hyökkäysvaiheen aikana kunnostautunut rykmentin huoltoportaan johtamisessa oma-aloitteisuudellaan: rykmentin muu esikunta komentajansa johdolla saattoi tällöin keskittyä yksistään sotatoimiin.

Kun varsinainen hyökkäysvaihe oli ohi, rykmentin esikunta otti komentopaikakseen Terijoen upseerikerhon. Samassa paikassa O.W. Kuusisen ”halli-

tus” oli pitänyt päämajaansa talvisodan päivinä.

Rykmentille koittivat nyt heranpäivät: niin päällystö kuin aliupseerit ja miehistökin maajoittuivat kokonaisuudessaan ehjiksi jääneiden rakennusten sisätiloihin. Eläminen ja oleminen yritettiin saada mahdollisimman paljon rauhanaikaisia varuskuntaoloja vastaaviksi.

Pitkin syksyä 1941 rakennettiin uusia puolustusasemia ja vanhoja vahvistettiin Rajajoen kaltailla Suomen vanhan rajan tuntumassa. Kahinointia käytiin rajan molemmin puolin: väkivaltaiset tiedustelut vanginsieppauksineen vihollisen puolelle kuuluivat arkipäivään samoin kuin vihollisen vastahyökkäysten ja partisaanitoinnin torjuminen.

Tilanne Kannaksella oli kuitenkin jo sen verran rauhoittunut, että marraskuun alussa pyörähti rykmentissä jo toinen lomakierto käyntiin. Kenttäpostikin oli saatu kulkemaan paremmin.

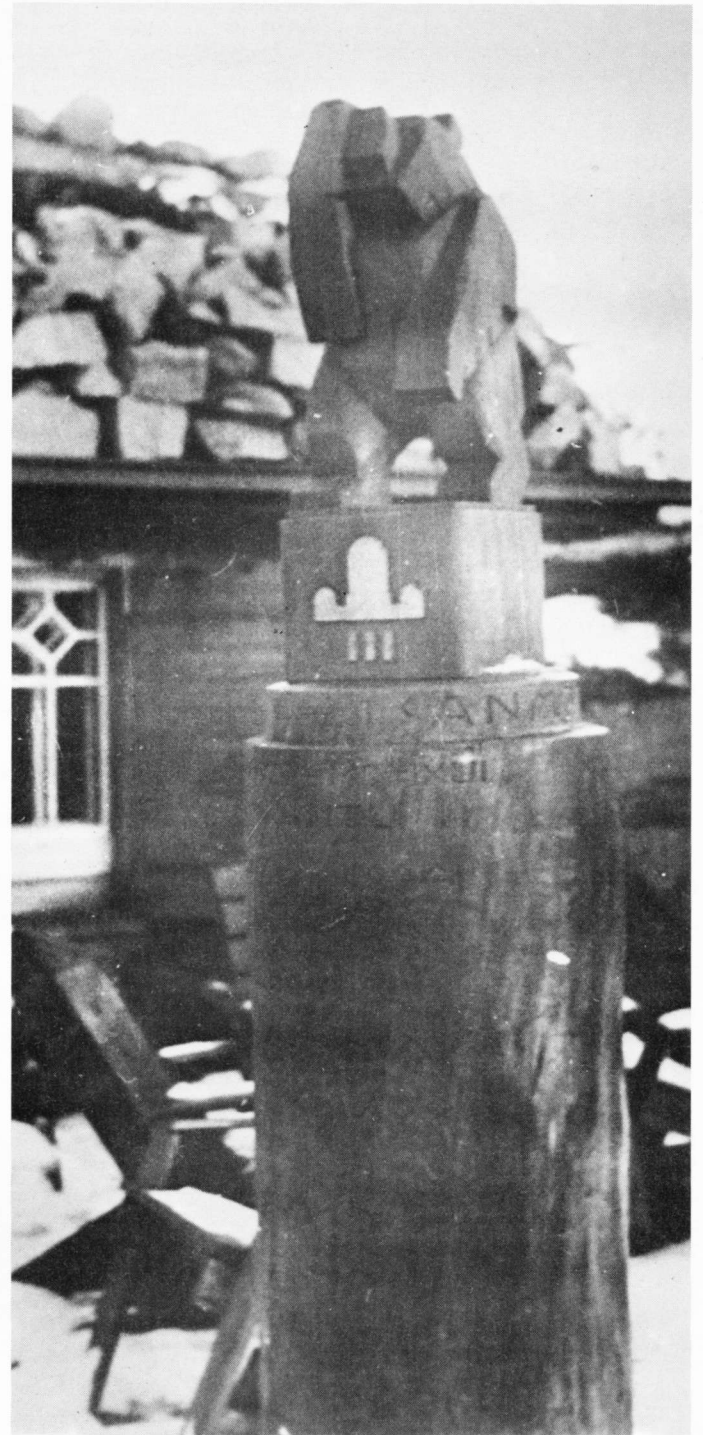
PAJARIN PORUKKAAN

Vuoden 1942 alkupuolella helsinkiläinen 12.Divisioona lakkautettiin; silloin Vallilan rykmentin III Pataljoona alistettiin pirkkahämäläisen 18.Divisioonan komentajalle kenraalimajuri *A.O. Pajarille*. Kun Pajarin johtama Suursaaren valtaus pantiin toimeen maaliskuun 27. päivänä, johti Lauri Sotisaari tunnetulla taidollaan jalkaväen iskuporrasta tässä ”sotahistorian hurjimmaksi hyökkäykseksi” mainitussa operaatiossa, johon myös rykmentin osia osallistui.

Tavallisesti Vallilan III Pataljoona oli rintamavastuussa Rajajoen lohkolla. Levossa ollessaan se vietti aikaansa linjojen takana Terijoen kunnan Jalkasen kylässä samannimisen järven rannalla sijaitsevassa parakkileirissä.

Pitkästyminen miehille toivat vaihtelun oma-aloitteinen ”sosiaaliluonteinen” työpalvelujärjestelmä, mikä sittemmin sai nimekseen Vallilan Työ eli stadi-laisittain Valkan Duuni. Tällä työpalvelulla stadin kundit ansaitsivat sievoiset summat itselleen ja aseveli huolto-rahastolle.

Tavanomaisten puhdetöiden lisäksi harrastettiin vallilalaisten keskuudessa innokkaasti urheilua ja kalastusta. Kortinpeluu oli kuitenkin ylivoimaisesti suosituinta ajankulua, jota voitiin

III Pataljoonan totemi, jonka veisti Terijoella sotamies Rufus Sädevuo. Totemi seurasi pataljoonan komentopaikkaa

harrastaa pienimmänkin tauon tullen, jopa taisteluiden tiimelyksessä. Palkkapäivänä maksettiin sitten häviöt ja kuitattiin voitot: raha kulki taskusta toiseen.

Vartiokomennuksella Vallilan III Pataljoonan komppaniat kävivät vuorotellen rintaman takana aina Viipuria myöten. Näihin vartioreissuihin oli aina liittynyt myös vapaaehtoinen työpalvelu Vallilan Työn puitteissa.

Kun lopulta tästä Vallilan III Pataljoonasta muodostettiin helmikuun alkupuolella viimeisenä sotavuotena 1944 virolaispataljoona, viimeisetkin rippeet Vallilan rykmentistä siirrettiin toisiin joukko-osastoihin tai lähetettiin Helsinkiin kotiutettaviksi.

Pääkaupungin elinkeinoelämällä oli silloin huutava puute ammattitaitoisista työntekijöistä. Heitähän löytyi runsaasti Vallilan III Pataljoonan sotureista, ”Valkan” duunareista. □

TK-kuvaaja Nils Helander – mies, joka ei oppinut pelkäämään

Pommikoneen konekivääriampujalla on muutakin työtä kuin valokuvaus

EERO KIVIRANTA

Nils Helander oli alun perin maavoimien mies. Hän oli saanut alokaskoulutuksensa jossakin koulutuskeskuksessa ja anonut heti sen jälkeen tiedotushommiin. Siten hänen sotilasarvokseen jäi vain sotilasvirkamies.

HULLUNROHKEA VALOKUVAAJA

Kun juhannuksena 1943 tein ensimmäisen TK-matkani Aunukseen Latvian seuduille ker-toivat jalkaväen miehet siellä ihmemiehestä TK-miehen kampeissa.

Erään joukkueen oli pitänyt vallata hallitseva tukikohta, jonka tärkein varustus oli vahva tulikorso. Se sulki tien eikä vyörytys päässyt käyntiin.

”Ei ollut monta hänen mittaistaan miestä”

Pommarit starttaavat sotalenolle

Rintamajermut eivät pitäneet TK-miehiä erityisessä arvossa. Useasti heidän kotirintamalle tarkoitetut juttunsa herättivät linjoissa hilpeyttä.

Poikkeuksiakin oli. Väheksytyttyä sotilasvirkamiehen ”juustoveitsiä” kantava Nils Helander oli yksi heistä.

**Ilmavoimien sodan ajan TK-mies ker-
too.**

— ON TULLUT kurvailtua vähän joka rintamalla, mutta moista propagandamiestä emme ole tavanneet!

Näin totesivat saksalaisen Luftlotte 1:n Osasto Kuhlmeyn Stuka-lentäjät, jotka olivat tulleet suomalaisten avuksi kesän 1944 ankarissa torjuntataisteluissa.

Nämä maailmaa nähneet kovat kaverit eivät hevin arvostaneet sotilasvirkailijaa. Vieläkin hämmästyttävämpää oli, että ihailun kohde oli vain parissakymmenissä oleva ”koiraslotta” Ilmavoimien Tiedotuskompaniasta.

Päätettiin yrittää savuverhon avulla. Mutta vanjat eivät antaneet periksi: bunkkeri paahtoi kaikilla aseillaan savun sekaan ja tuli jäykisti joukkueen paikalleen.

Savun häivyttyä miehet eivät olleet uskoa silmiään: bunkkerin aukolla ruilautteli hoikka poika sektorista sisään konepistoolillaan, pisti sitten aseensa sivuun — ja ryhtyi ottamaan valokuvia! Joukkue täydensi työn ja tukikohta vallattiin.

Ihmemies osoittautui TK-valokuvaajaksi, joka oli saapunut paikalle aivan yllättäen

ja poistui samoin vähin äänin, jäämättä odottelemaan kiitoksia. Eivät vähätelleet soturit enää TK-miehiä Latvan suunnalla!

Komppaniaan palattuani tapasin siellä mainitun kuvaajan, naureskelevan Nils Helanderin. Sain kuulla, että hänestä tulee parini: minä kirjoitan ja hän kuvaa. Yhteistyö jatkui miltei sodan loppuun saakka.

"PITÄÄ PELASTAA TK-MIESTEN MAINE"

Muuan matkamme suuntautui Rajajoen maisemiin ilmatorjuntajoukkoihin.

Jo menomatalla Helander kertoi ottaneensa toimintaohjeekseen pyrkimyksen "pelastaa TK-miesten maine". Hänen mielestään väki luuli kuvaajia pelkureiksi ja uskoi TK-väen vain makailevan jossakin "takalinjoilla".

Eiväthän miehet todella voineet tietää, että esimerkiksi Ilmavoimien ja ilmatorjuntajoukkojen Tiedotuskomppaniassa — oikeastaan "komppaniassa" — oli vuosina 1943—44 vain neljä kuvaajaa ja neljä kirjoittajaa. Toiminta-alueena oli kuitenkin koko sotatoimialue ja koti-Suomi kaupan päälle.

Kun kummempia kohteita ei löytynyt, Helander sai päähänsä ottaa etulinjan taisteluhaudasta panoraamakuvan vihollisen puolelle. Jalkaväen komppanianpäällikkö varoiteli, mutta Helander vain painui neljän miehen porukan kärjessä taisteluhaudan savivelliin kohti sitä pesäketä, josta kuulemma saisi parhaita kuvia.

Paikka alkoi meistä muista tuntua liian hurjalta. Ensimmäisenä luopui seurasta komppanianpäällikkö, sitten allekirjoittanut ja viimeisenä joukkueen johtaja. Helander tarpoi eteenpäin.

Jäimme kauempaa tähyämään pojan touhuja. Hän oli jo paikallaan ja kohotti filmikameran vallin päälle kuvausaseen.

Auringonsäde heijastui välähtäen jostakin kameran kiiltävästä osasta. Melkein heti maa pöllähti montun reunalla. Piiska oli sivaltanut ja onnettomuudeksi niin tarkasti, että sirpale iskeytyi Helanderin kameraan.

Helander kääntyi meihin päin, irvisti katupoikamaisesti ja kaivoi laukustaan toisen kameran. Sillä hän jatkoi kuvausta ja sai panoraamansa valmiiksi.

Paluumatkalla asiasta ei puhuttu sanaakaan. Juttu ei Helanderin mielestä ollut kertomisen arvoinen.

"OTAN VIELÄ PÄRSTÄKUVAN"

Käytyään konekivääriampujan pikakurssin Helander pääsi mukaan pommituslennolle. Kapteeni *Saarinen* kertoi *Pilven Veikko* -lehdessä eräästä pommituslennosta tähän tapaan.

Pommari oli paluulennolla, kun kaksi neuvostohävittäjää kävi sen kimppuun. Helander ampui konekivääritornissa.

Sitten patruunat loppuivat. Saارينen aikoi vetää koneen pintoihin välttääkseen hävittäjät, mutta Helander huusi hätäntyneenä:

— Älä vielä vedä pintaan! Pitää saada pari lähikuvaa noiden vanjojen naamatauluista!

Saarinen antoi periksi. Helander roikkui ulkona avatusta lasikuvusta ja otti lähikuvia pommaria kiertävän ja ampuvan koneen ohjaajasta! Kuvista tuli hienoja, todella TK-miesten mainetta kirkastavia, mutta ei julkaistuina edustavia.

HELSINGIN POMMISATEESSA

Komppanian pääpaikka oli Helsingissä. Helander osui sinne jollekin asialle vuoden 1944 talvella suurpommitusten aikaan.

Stalinin tuhoarmadan lähestyessä kaupunkia päätti Helander jälleen saada aikaan todellisia sotakuvia, hän risteili polkupyörällä kaupungilla ja vaistosi oivan kuvauspaikan Yliopiston katolla.

Tuskin hän oli päässyt paikoilleen kun muutama pommari pääsi Joki-Pekan sulkujen läpi pudottamaan lastinsa Korkeasaaren ja kaupungin välimaastoon. Pommijonon toinen pää ulottui Yliopiston katolle.

Taisi olla ainoa kerta kun Helander jälkeen päin selosteli touhujaan:

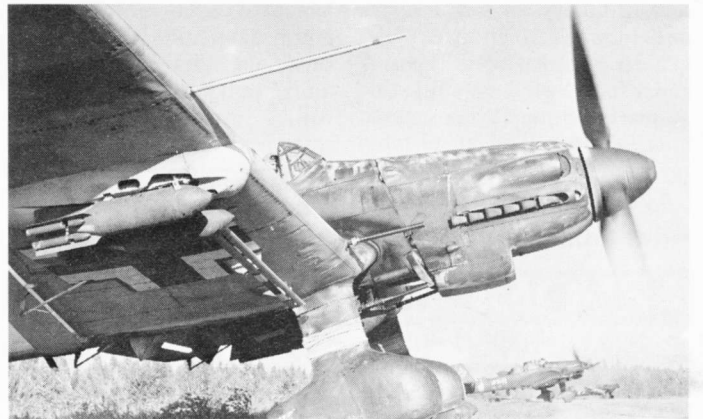
— Tuli pommeja niin lähelle ja niin tiheään, että en ennättänyt kameraa kääntää!

Kuvista tuli kuitenkin upeita. Helsingin ilmatorjunnan kuuluisasta tuliverkosta ei ole pienempiä kuvia otettu.

läiset tekivät tunnetun yllätys-hyökkäyksen. Koneita lensi lauttana kentän yli kaikkien ampuessa viimeiselläkin torvellaan.

Helander oli juossut keskelle kenttää ja kuvasi polviasenossa filmikameralla syöksyviä koneita.

Stukat väijyvät saalista

Osasto Kuhlmeyn Stukat Immolan kentällä lähdössä pommituslennolle Ihanatalaan

KAIKELLA ON RAJANSA

Lähes kaksi vuotta kiersimme yhdessä linjoja ja lentokenttiä. Vaikka pohdiskelin asiaa, en päässyt selville, oliko hän täysin hermoton vai pystyikö hän vain täydellisesti hillitsemään pelon tunteensa.

Kun toiset vapisivat ja hiikoilivat, Helander hymyili.

Immolan kenttä oli kesällä 1944 täynnä koneita saksalaisen Taisteluosasto Kuhlmeyn tultua Stuka-koneineen meikäläisten avuksi. Sitten venä-

Lautta lensi yli, kääntyi ja palasi aloittaen jälleen murhaavan tulen.

Myös Helander kääntyi ympäri koneiden uuteen tulosuuntaan ja antoi kameransa surrata.

Keskelle rintaa osunut pikatykin ammus päätti urhoollisen miehen sodan. Kaatuneen päähän jäi ilmavoimien koppalakki ja kameraan loistava sotafilmi.

Tuo lakki on minulla vieläkin muistona ystävistä ja aseveljestä, urhoollisesta miehestä vailla vertaa. □

KOTIRINTAMA KESTI

KÄYTIIN korpisotaa nelisenkymmentä vuotta sitten.

Pakkikaverinani oli muuan Svante, soturi totinen ja nuhteton: valtavat saappaat, housut riippuen arveluttavan alhaalla, silmät viiruina. Usein hymyilevästä suusta loistivat valkeat, juurevat hampaat kuin koivun kannot perkaamattoman kas-ken keskeltä. Niillä se vain vanikka mureni!

Svante oli tuntemistani ihmistä hyvähermoisimpia, nukkuja vailla vertaa. Hän saattoi ottaa nokoset hangella hiihtomarssin tauolla tai tulen alla naapurin ampua naskutellessa parhaansa mukaan.

— Herättäkää vain jos on tosi kysymyksessä! oli hänen ohjeensa kavereille.

Sitten sattui jotakin: ystäväni Svante alkoi vähitellen kokonaan muuttua. Tavanomainen sanailu oli tyystin loppunut ja mies tuijotteli äänettömänä reikäiseen teltankattoon. Tapasin hänet tuossa puuhassa öisinkin — nukkujien mestari ei saanut unta! Puuropakkikaan ei tyh-

jentynyt entiseen malliin.

Huolestuin. Kerran parivartiotopoterossa otin asian puheeksi.

Svante ei ensin vastannut mitään, niisti vain nenänsä saapasvarteen ja pyöritti kivääriä kädessään. Sitten hän sihahti tuskin kuuluvasti:

— Se Sussu...

Mutta heti perään pamahti — kuin kaljatynnyrin tappi olisi lennähtänyt auki:

— No se Sussu, perhana!

— Mikä sussu?

— No se tyttö, joka jäi sinne kotikylään — muka ikävöimään! Ei ole kuukauteen kirjoittanut, vaikka papille piti, kun täältä palataan...

Ajattelin, että siihen soppaan en lusikkaani pistä. Yritin kääntää miehen mielen muihin kotiaskareisiin. Kerroin hänelle pari voimaperäistä savottajuttuakin hänen omasta aihepiiristään, mutta näytti siltä, että mies ei suvainnut edes kuunnella — mörisi vain jotain arpisista haavoista, joita ei missään

tapauksessa saanut repiä eikä kynsiä...

— Kaksi kertaa olen samaan kirjeeseen vastannut eikä Sussu ole inahtanut, kuului laulun perään.

Ja Svante jatkoi, että hän epäili erästä suutaria, joka ei sotaankaan kelvannut:

— Sillä on kuule sellainen suuvärkki, että kun se kielensä kovelolle pistää, niin se puh-taimmankin kotirintaman ruusun taittaa...

— Kuulehan nyt, römpsäkaveri! Jospa minä niin kuin sinun puolestasi vielä sille kirjoitan. Sinä jäljennät preivin. Katso-taan, eikö suutari pysy lestissään...

— Kuule, tee se, römpsäkaveri! Siinä kyllä autat minua pitkän tolpan välin! Jos Sussu tulee tolokkuun, niin viikon kännin kustannan sinulle. Meillä päin kuule keitetään hyvää — se on toista kuin tämä tikkuviina.

Ja kun Svante lupasi melkein kaiken, mikä meidän vinkkelis-tämme oli arvokasta, huomasin minäkin, että suuresta rakkaudesta oli kysymys ja että hätä oli suuri.

Ja siellä kaasarin alla teltassa kirjoitin sitten pitkän kirjeen Sussulle. Koko ajan oli Svantella ikään kuin näkijän ilme silmissään ja hän hengitti syvään. Panin parastani, koska katsoin, että ei ole oikein, jos mies joutuu käymään sotaa kahdella rintamalla — kun yhdessäkin on tekemistä tavallisen hitaalle, uniselle miehenköntykselle.

Kerroin aluksi, miten täällä eletään hiljaisessa ikävässä. Vain silloin tällöin metelöi konekivääri jossain rikkoen hiljaisuuden. "Mutta minun sydämeni papattaa taukoamatta sinun puoleesi, rakkaani. Se on papattanut se sydänriepu niin, että pusakannappi vasemmalta puolen on irronnut, eikä ole missään napin neulojaa." Ja siten minä lainasin koko Synnöven laulun, otinpa otteita Tullipunaisesta kukastakin — mikä minulle anteeksi annettakoon, sillä häätä oli suuri. Loppuun seipitin aidon rakkauslaulun, jon-

ka rinnalla nykyajan rakkauslaulut ovat kuin kaaliperhosen lepattelua verrattuna ukkometson siivenlyönteihin, kun se soimelle lentää.

Luin kirjeen Svantelle.

— Täysi kymppä! totesi ylkämies lumoutuneena.

Sitten hän jäljentää jukersi tekstin ankarasti hikoillen ja kieli puoliksi ulkona. Kenttäpostin otti lopuksi haltuunsa tavallista paksumman epistolat.

Parin viikon päästä tuli taas kerran muona- ja postihevonen tukikohtaan.

— Svantelle paketti! huusi ajomies teltaan.

En ikinä olisi osannut arvata, että kaveri pääsisi niin rivakasti ylös ja ulos! Oli viedä koko teltan mennessään.

Kohta kuului reipas kutsu — ääni melkein värähti liikutuksesta:

— Hei, römpsäkaveri! Tulehan tänne!

Ja sitten hiljaa, kuin hartaudella:

— Kuule — tää on Sussulta. Mennään tuonne saunan taa avaamaan ja katsomaan!

Katsottiin: pitkä kirje — ja kakku!

SANOMA OSAKEYHTIÖ Aikakauslehdet

ARVONTAKORTTI

Tällä kortilla voit lehteä tilaamatta osallistua Sanomain Onnenkoppi-arvontoihin ja lehtien omiin markkinointiarvontoihin 31. 12. 1982 saakka.

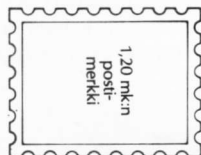
- Osallistun Sanomain Onnenkoppi-arvontoihin.
 Osallistun seuraaviin lehtikohtaisiin markkinointiarvontoihin/tunnukset _____

Etu nimi	Sukunimi
Jakeluosoite	Puh.
Postinumero	Postitoimipaikka

Sanomain Onnenkoppi-arvontojen voittajien nimet julkaistaan Me naiset -lehdessä n:o 5/83, Kodin Kuvalehdessä n:o 4/83 ja Helsingin Sanomissa 11. 2. 83. Kaikkiin voittajiin otetaan yhteyttä myös henkilökohtaisesti.

Sanoma Osakeyhtiö
Aikakauslehdet
Onnenkoppi
PL 850
00002 HELSINKI 200

KIRJE

— Kuule, lue sinä. Minulla on vähän huono näkö.

Kirje sisälsi selvää tekstiä. Sussu kertoi, että tämä suutari täällä oli kyllä kuiskaillut kai-kenlaista — ettei muka Svante-esta olisi perheen perustajaksi.

— Vai ei ole! karautti Svante harvinaisen vilkkaasti väliin. — Sepäs nähdään...

Jatkoin lukuani:

— Mutta minun silmäni ovat nyt auenneet, kun tämä kirje tuli. Minä odotan sinua vaikka sateessa ja ilman sateenvarjoa ja vaikka ukkosenjyrinässä, jos tarvitaan. Pane talteen se pusa-kan nappi, kyllä minä ompelen sen kiinni, kun lomalle tulet — oma Svanteni. Syö nyt kaakkua ja anna varsinkin sille römpsä-kaverillesi. Olen pannut siihen kaikki mausteet, mitä olen löytänyt ja tipauttanut taikinaan jonkun kyyneleenkin lukiessani yhä uudelleen sinun kirjettäsi.

Kun pääsin loppuun, kavahti Svante telttaa kohti juoksuun, hihkausten mennessään:

— Nyt römpsä kamiinalle ja kaakkukorvikkeet!

Svante piti tarkan vahdin, ettei korvike mennyt yli kuten tavallisesti.

Ja sitten alkoi juhla! Estelin kaakun suhteen, että vähempi-kin riittäisi, mutta Svante antoi niin kuin sota antaa.

Haukkasin aimo annoksen ja korviketta päälle. Mutta sitä kakkua minun ei olisi pitänyt niin ahnehtia, sillä totesin heti joutunut outojen ryytien kanssa tekemisiin. Hammasta purren ja kyyneliä vuodattaen söin palani. Siihen oli varmasti pantu mausteeksi yhdeksää sorttia ja isolla lusikalla! Svante tarjosi lisää, mutta torjuin jyrkästi.

Kun korvikkeet oli juotu, risti Svante kätensä, ja kohta kuului viereltäni hänen entinen kuor-sauksensa kuin korohoron ääni. Tulin siihen tulokseen, että mitäpä ei mies söisi ja sisällänsä pitäisi, kun rakastaa.

Minulle tuli kohta lähtö riu'ulle. Kolme kertaa kävin siellä yön kuluessa. Ja siellä istuessani minä analysoin naisen luontoa soodan maku suussa etäisen tykistötulen hiljalleen voimistuessa korvissani. □

Jopahan ilme kirkastui!

Säilytä Sinäkin Kansa taisteli- lehtesi vuosikerrat vahvassa kansiossa

Tämän lehden kertomukset ovat tosi vankkaa luettavaa, ja niiden pariin on kiinnostavaa palata aina uudelleen. Kansa taisteli-lehden vertaansa vailla oleva dokumentti-aineisto kannattaa säilyttää myös sen historiallisen arvon vuoksi.

Pekka Aaltonen

Pekka Aaltonen
Vililutnantti evp.

Tilaa nyt allaolevalla kupongilla Kansa taisteli -lehden vuosikertakansio.

Värit: tummanruskea, painatus: kulta.

Yhteen kansioon mahtuu koko vuosikerta, 12 numeroa.

Hinta 18 mk/kpl

(+ postitus- ja käsittelykulut 6,50 mk/1 kpl, 8 mk/2 kpl, 13 mk/3–5 kpl).

LEIKKAA TÄSTÄ. POSTITA HETI. LEIKKAA TÄSTÄ. POSTITA HETI.

KIRJE	Vastauslähetys HKI 10/21 Lupa 1003	Sanoma Osakeyhtiö Kansa taisteli Tilaaajapalvelu PL 20 00003 HELSINKI 300
-------	---------------------------------------	--

KANSA TAISTELI

-miehet kertovat

TILAUSKORTTI VUOSIKERTAKANSIOT

Haluun kerätä Kansa taisteli -lehdistäni ainutlaatuisen ja historiallisesti arvokkaan lukupaketin.

Tilaan Kansa taisteli -lehden vuosikertakansioita.

___ kpl. Hinta 18 mk/kpl (+ postitus- ja käsittelykulut).

Haluan mukaan ilmaisen vuosikertatarran.

Sukunimi		Etunimi	
Osoite		Puh.	
Postinumero	Postitoimipaikka		

Tarjous koskee vain Suomeen tulevia tilauksia. Hinnat ovat voimassa 30. 9. 1982 saakka.

Juhlavuoden kirjoituskilpailu

on ratkennut

Kilpailussa saavutettiin jälleen uusi ennätys: 791 kilpailuehdot täyttävää juttua, joukossa runsaasti erinomaista materiaalia tulevia lehtiä varten! Kaiken kaikkiaan artikkeleita käsiteltiin kolme suurta laatikollista ja arvostelijoiden kevät ja kesä menivät mukavasti jännittävän sotalukemisen parissa.

Nyt ovat tulokset lopultaakin selvät. Arvostelun vaikeutena olivat jälleen kovin pienet tasoerot – usein on lisäksi aivan makuasia, onko joku juttu toista parempi, koska siihen vaikuttavat niin monet asiat: kieli, kerronnan sujuvuus, tapahtuman laatu. Vaikka arvostelulautakunta siis onkin yrittänyt tehdä parhaansa, ei se halua väittää, ettekö jokin muokin järjestys olisi ollut mahdollinen.

Rintamasarjaan on tällä kertaa tullut jonkin verran enemmän artikkeleita kuin yleiseen sarjaan, josta syystä rintamajuttujen tasokin on muodostunut hieman korkeammaksi. Yleisen sarjan kärki on sekin kuitenkin korkealuokkaista kerrontaa.

Ja näin siinä kävi.

RINTAMASARJA

1. Tuuksen silta – Viljo Iisalo, Helsinki; **2. "Olinhan siellä minäkin"** – Kirsti Haavisto, Säkyli; **3. Tykki-veneellä Viipurinlahdella** – Ensio Henttonen, Helsinki; **4-13. Pioneerina entisen vihollisen selustassa Laatokan Karjalassa** – Eero Yrjönen, Oulu; **Hattaroita** – Onni Rautava, Oulu; **Muistikuvia menneisyydestä** – Matti Nenonen, Keitele; **30 päivää ja yötä Kiestingin Lakivaarassa** – Eino Pohja-

Antti Ahokas, 5,5, on nostonut onnenarvan ja poliisimies Mikkonen tarkistaa tuloksen

mo, Kirkkonummi; Kuningas on kaatunut – Heikki Suoniemi, Tikkakoski; **Puhdetöissä partiomatkalla** – Eino Hyyryläinen, Kajaani; **Savujärveltä Kriville** – Elias Kivistö, Artjärvi; **Sotaa pimeässä** – Voitto Mikkola, Rovaniemi; **Tiurin mottitaistelu** – Pentti Iisalo, Lahti; **Ehtoollinen** – Lauri Kulmala, Keuruu.

14-25. Vuoroin vieraisa käydään – Antti Nummisto, Espoo; **Taistelu pisteistä 32 ja 33** – Erkki Holkeri, Lahti; **Pk-miehen muistoja talvisodan Talista** – Tapani Sipilä, Metsäkylä; **Kuolemaantuomit** – Martti Raittinen, Jurva; **Pako helvetistä** – Niilo Jarnamo, Soini; **Piikin alokkaat valtasivat Hiisjärven Peukalonniemen** – Esko Takala, Kuusankoski; **Pommitustehtävissä Suursaaren val-**

tauksessa – Erkki Katajisto, Helsinki; **Verta ohjaamossa** – Onni Rautava, Oulu; **Tykistö iski Viipurinlahdella** – Erkki Hytti, Virolahti; **Kirjeenvaihtoa** – Eino Mustamo, Kiuruvesi; **Muolaanjärven Suursaaren taistelu** – Eino Nurmi, Joensuu; **Korsukylän huh tikuu** – Lauri Kulmala, Keuruu.

YLEINEN SARJA

1. Kuriton porukka hiljeni – Martti Saarento, Pyhältö; **2. Uutta sotakirurgiaa Pohjoiskalotilla** – Ralf V. Lindholm, Oulu; **3. Västeråsin kautta talvisodan taivaalle** – Eino Ritaranta, Mänttä; **4-13. Pelon kourissa** – Maire Marttila, Järvenpää; **Kenraalievasti Dietlin kisat** – Yrjö Leipälä, Pori; **Pienen tytön kokemus**

pommisateessa Helsingissä – Tuovi Väänänen, Poitsila; **Viihdettä Karhumäessä** – Päiviö Lempinen, Imatra; **Sankariäidin tulikaste** – Esko Havumäki, Helsinki; **Pienen tytön talvisota** – Eeva Autio, Seinäjoki; **Pääsiäislomalla vallatussa Karjalassa** – Kerttu Paavilainen, Tampere; **Tapahtui Elisenvaarassa** – Annikki Söderholm, Lahti; **Kainuulaisessa kyläkoulussa sotavuosina 1943-44** – Laila Torvinen, Jyväskylä; **Rauhanpuolustaja** – Matti Mela, Helsinki; **14-25. Suomen lippu puutteli** – Martti Saarento, Pyhältö; **Isänmaan mies, idealisti, sudensisuinen** – Helena Havumäki, Helsinki; **Lähtö Tavajärveltä** – Maija Alajuuma, Kuusamo; **Talvisodan maininkeja** – Hilja Korpioksa, Turku; **Poikien panos YH:n aikana** – Erkki Kähärä, Kuopio; **Jatkosodan uhreja** – Kirsti Vatanen, Hämeenlinna; **Sotalapsena Tanskassa** – Kirsti Vatanen, Hämeenlinna; **Evakkomatka** – Eila Kukkonen, Hyrynsalmi; **Työloma 1943** – Leo Fossi, Härmä; **Kunnia edesmenneille hevosillemme** – Martti Saarento, Pyhältö; **Sota-ajan muistelu Etelä-Pohjanmaalta** – Martti Mäki-Latvala, Seinäjoki; **Sotilashaudat** – Osmo Hyvönen, Jyväskylä.

ERIKOISPALKINTO

valinnan mukaan väritelevisio, stereo- tai videolaitteisto

Sulo Lehvälampi, Hiisi.

Parhaat onnittelumme kaikille voittajille! Lämpimät kiitoksemme jokaiselle osanottajalle arvokkaasta työstä kansamme kohtalon vuosien historian talentajina! Mitään ei mene hukkaan, kaikki koottu materiaali toimitetaan lopuksi sotaarkistoon tulevia tutkijoita varten. □

Kirjallisuutta

PUNAISSET ÄSSÄT

Carl-Fredrik Geust – Kalevi Keskinen – Klaus Niska – Kari Stenman: Neuvostoliiton ilma-voimat II maailmansodassa. Red stars in the sky. II osa, Tietoteos, Espoo 1981, 50 suuri-rikokoista sivua, pääasiallisesti valokuvia.

Odotettu jatko Neuvostoliiton ilmavoimien koneiden ja lentäjien kuvauksiin on tullut markkinoille viime vuoden lopulla. Tässä osassa on keskitytty pommitus- ja maataistelulennostoihin unohtamatta kuitenkaan merioperaatioiden osuutta. ”Nioben” upotus Kotkan satamassa kesällä 1944 ja siihen osallistuneet Neuvostoliiton ilmavoimat kuin myös näkemykset tuloksista ja tappioista on esitetty julkaisussa.

Neuvostoliiton v. 1941 suorittamat Berliinin pommitukset – saattavat tuntua mielenkiintoisilta, kun emme niistä aikanaan juuri kuulleet – ovat hiukan kaukaisia sotajuttuja meikäläisille – puolustanevat kuitenkin paikkansa tässä viientiekin tarkoitettussa teoksessa.

Rintamillamme häirintätoimintaan yöllä käytettyjä ”hermosahoja” (U-2 ja R-5 koneita) ei tässä teoksessa ole esitetty – ehkä niiden vuoro tulee myöhemmin.

Oma arvonsa saattaisi olla esim. Neuvostoliiton ilmavoimien ja muissa julkaisuissa mahdollisesti esiintyneillä kertomuksilla ja kuvilla lentotoiminnasta Suomen rintamalla.

Luettavaa lähinnä lentäjille.
S. A.

RADISTINA LENINGRADIN RINTAMALLA

Hasso G. Stachow: Pienen miehen sota, Otava, Keuruu 1981, 313 sivua.

Kirja kertoo 1924 syntyneen saksalaispojan sotavuosien ta-

rinan: koulunkäyntiä, Hitlerin oppien opiskelua, Hitlerjugend-järjestö, ylioppilastutkinto, ilmoittautuminen vapaaehtoisena armeijaan, simputusta koulutuskeskuksessa ja rintamapalvelusta Leningradin rintamalla, viimeksi Kuurinmaan motissa aina sodan loppuun saakka.

Kirjan päähenkilö on fyysisesti vahva ja älykäs nuorukainen, joka kestää normaalia paremmin itärintaman kurimuksen. Lujille se hänelläkin ottaa muun muassa kahden vaikean haavoittumisen viidessä miehen jo ruumiskasaan. Kerronta on asiallisen sujuvaa, tunteilematonta ja turhaa draamatiikkaa karttavaa. Siitä selviää, miksi Saksan Wehrmacht taisteli vielä silloinkin kun kaikki oli menetetty: kannustimena ei ollut isänmaallisuus, kaikkein vähiten kansallissosialismi, vaan toveruus, solidaarisuus esimiehiä ja naapureita kohtaan, halua pysyä järjestyneen joukon puitteissa omankin hengen pelastamiseksi, sotilaan ylpeys ja kunniantunto.

Koskettava ja rehellinen sotakirja. J.

OPETTAVAISTA OPETTAJILLE

Olli Vehviläinen (toim.): Jatkosodan kujanjuoksu, WSOY, Juva 1982, 172 sivua, karttaym. piirroksia.

Suomi toisessa maailmansodassa -projekti järjesti Tampereella opettajille jatkosodan historiaa käsittelevän kurssin. Alustajina toimi joukko asiantuntijoita, joiden esitykset on koottu tähän kirjaan.

Mauno Jokipii todistelee tuttuun tapaan, kuinka Suomen sotilaspiirit jo varsin aikaisessa vaiheessa haaveilivat hyökkäyssodasta. Eräät muut väliurhan ajan tapahtumat ja ilmiöt ovat jääneet vähemmälle tarkastelulle. *Vilho Tervasmäki* tarkastelee Mannerheimin osuutta jatkosodan alkuvaiheen päätöksentekoon, *Matti Lappalainen* itse sotatapahtumia ja *Ohto Manninen* sodan päämääriä. *Hannu Soikkanen* kirjoittaa sodan ajan sisäpolitiikasta ja *Martti Julkunen* taistelutahdon muutoksista

sodan aikana. *Tuomo Polyvinen* tarkastelee tunnettujen tutkimustensa pohjalta länsivaltojen osuutta Suomen rauhantekoon 1944 ja *Olli Vehviläinen* Suomen ja Saksan suhteita samana ajankohtana.

Kirja sisältää runsaasti arvokasta tietoa. Siinä ei ole etsitty sinänsäkin kyseellistä absoluuttista totuutta, van kukin tutkija esittää omia käsityksiään. Lukijalle jää tilaisuus omien johtopäätösten tekoon.

Arvokas kokoomateos tärkeistä asiasta. E.

EPÄSANKARIN SOTA

Farley Mowat: Ja tulituksen jälkeen hiljaisuus, Karisto, Hämeenlinna 1981, 248 sivua.

Tunnettu kanadalainen kirjailija ja luonnonystävä tilittää tällä kertaa koruttoman rehellisesti kokemuksiaan toisessa maailmansodassa. Mowat joutuu nuorena luutnanttina Italian rintamalle, selviää aluksi varsin hyvin tehtävistään joukkueen johtajana ja pataljoonan tiedustelu-upseerina, mutta alkaa sitten kokea sodan ylivoimaisena — henkinen kestävyys pettää. Nuori upseeri pakenee jo kerran taistelusta, mutta pystyy vielä koomaan voimansa ja palaamaan toimipaikalleen. Jatkuvat järkytykset ovat kuitenkin liikaa ja lopulta nuorukainen luhistuu puhjeten hillittömään itkuun.

Kirja on järkyttävä ja tosi kuvaus sodan mielettömyydestä ja vaikutuksesta taistelujoiden sielunelämään. Nuorukaisen henkinen luhistuminen kehittyy kuin sairaskertomus. Tällaista se oli. E.

SOTAHISTORIAA KANSANOMAISESTI

Wolfgang Paul: Jäätynyt voitto, Taistelu Moskovasta 1941–1942, Karisto, Hämeenlinna 1982, 347 sivua, karttapiirroksia ja valokuvia.

Nuorena luutnanttina Moskovassa edustalla taistellut ja vaikeasti haavoittunut saksalainen kirjoittaja selvittelee kirjassaan perusteellisesti taistelua Moskovasta. Kuvaus liikkuu Hitlerin ja Stalinin päämajoista aina etulinjan poteroihin. Lähteinä on käytetty muun muassa yksiköiden sotapäiväkirjoja sekä molempien puolten taistelujoiden yksityisiä muistiinpanoja. Näin syntynyt jättiläistäistelun kokonaiskuva on elävä ja vaikuttava.

Karisto on alkanut käyttää sotakirjojen kääntäjinä ammattisotilaita, alansa taitavia yleisesikuntaupseereja. Ratkaisu on hyvä. Pienet kielelliset kömpelykset antaa mielellään anteeksi iloittaen siitä, että varsinaiset sotilaalliset ammattiasiat on kerrankin käännetty virheettömästi. E.

IISALMELAISTEN SOTAEPOS

Aarno Kellberg: Kansa kaikki kärsinyt, WSOY, Juva 1981, 419 sivua.

Kirjailija aloitti Iisalmen seudun ihmisten sota-ajan elämää kuvaavan romaaniparinsa ”Jos kieliin voisi kertoa” -teoksellaan. Nyt jatketaan vuodesta 1942 rauhantekoon ja vähän sen ylikin.

Ainakin paikoin todellisiin tapahtumiin pohjautuvan romaanin kerronta on sujuvaa ja varsinkin savonkielinen replikointi joskus riemastuttavan leukavaa. Kirjan sivuilla elävät savolaisen maalaispitäjän ihmiset puuhailen tavallisissa sota-ajan touhuissaan: on reuhaavia lomalaisia, villityneitä sotalleskiä, mustan pörssin kauppiaita, salametsästäjiä, sotavankeja, varkaita ja tietenkin metsäkaartilaisia, jotka tällä kertaa ovat löytäneet luontevan vaeupuvun: he esiintyvät salaamissyistä hameet yllään! Eipä tule mieleen ainuttaakaan sota-ajan ilmiötä, joka ei olisi kirjassa tavalla tai toisella edustettuna.

Lyhyin kappalein etenevä kerronta on kepeää, reportaasin luonteista. Syväluotauksiin ei pyritäkään. Luulisi käyvän ainakin savolaisille hyvästä ajantietteestä. J.

Eestiläinen *Öhtuleht*, *Iltalehti*, kertoo laajasti armeijan nuorisolle järjestämästä maanpuolustuspäivästä, jonka tunnus oli "Armeija ja kansa ovat yhtä". Veljeskamsamme pojat palvelevat 2–3 vuoden varusmiesaikansa yleensä kaukana kotimaasta — Berliinissä, Kauko-Idässä, Afganistanissa. Kuvassa 14. keskkoulun oppilaat Tallinnan varuskunnan vieraina isäntänään reservin everstiluutnantti Anatoli Simonov.

Neuvostoliittolainen Punalippulehti kertoo, kuinka Neuvosto-Karjala kiinnostaa yhä enemmän suomalaisia turistikohteena. Niinpä suomalainen Markku Nieminen on siellä matkustellut valmistellessaan romaania isänsä, sotilaspastorin, jatkosodan aikaisen päiväkirjan pohjalta. Tutustumiskohteina ovat olleet muun muassa Kontupohjan, Prääsän, Pyhäjärven ja Aunuksen maisemat ja ihmiset. Nieminen toteaa matkan antoisaksi: "Tämä tuntuu olevan vasta alkua, minun täytyy päästä Neuvosto-Karjalaan vielä useita kertoja..."

Lehti toteaa omasta puolestaan: "Tervetuloa vaan! Onhan selvää, että rauhan ja ystävyyden asiaa edistää myös lisääntyvä

Syksy on sitten taas käsillä. Lehdille se merkitsee tilaushankinnan aikaa ja valmistautumista seuraavaan vuoteen.

Meidän 25-vuotias lehtinuorkaisemme ottaa vuoden 1983 vastaan hyvin toivein: onnistuneen kirjoituskilpailun johdosta varastossa on runsaasti hyvää juttumateriaalia, jota on mukava tarjota lukijoille. Uskomme vakaasti, että yhteistoiminta toimituksen ja lukijoiden välillä muodostuu yhtä antoisaksi kuin tänäkin vuonna.

Saksalainen veteraanilehti kertoo, kuinka entinen vihollinen, amerikkalainen 70.Divisioona vietti edustajiensa välityksellä yhteisiä asevelipäiviä saksalaisen Suomessakin taistelleen 6.SS-Vuoristodivisioonan Nordin veteraanien kanssa. Kahden viikon ajan jenkit kiertelivät Saksanmaata asuen usein paikallisten veteraanien kodeissa. "Vierailu oli omiaan syventämään ystävyys-suhteita ja siitä jäi monia kauniita muistoja", toteaa *Alte Kameraden*-lehti.

Kaunis ajatus tässä julmassa ja riitaisessa maailmassa!

Neuvosto-Karjala-lehti kertoo kesän 1944 taisteluista Viteleessä: "Panssarijoukkomme iski vihollisen Viteleen puolustuslinjoihin koukkaamalla selustan Semäniemen kylän kautta. Vitelejoen ylittämässä syntyi ongelma. Silloin tuli kolonnan kärjessä olevan panssarin luo paikallinen asukas Feodor Gavrilov, joka kalamiehenä tiesi hyvin joen matalikot. Hän ohjasi panssarijoukot kylän yläpuolella olevalle koskelle, riisuutui ja kahlasi keskelle jokea opastaen panssareita, jotka syöksivät koskeen ja ylittivät helposti joen. Isku oli yllättävä ja tuhoisa. Vihollinen perääntyi."

kansakäyminen suomalaisten ja neuvostoliittolaisten välillä."

Yhdyimme toteamukseen varauksitta.

Svea-Ingar Ahdesmaa, Raappavuorenrinne 2 H 79, 01620 Vantaa 62, puhelin 898 850, on kirjoittanut avustajallemme Lauri Hakaselle tämän artikkelin johdosta pyytäen tietoja veljestään Harald Grönholmista, joka kaatui Taivaleenjoella 14.2.1940 aamulla kello seitsemän ja kahdeksan välillä. Alikersantti Grönholm oli konekivääriryhmän johtaja. — Kuka voi antaa tietoja ainoan veljen viime hetkistä? □